

Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů
Katedra: Záhradní a krajinné architektury

**Obdobie renesancie záhradnej architektúry na území Itálie
a Českej republiky**

Bakalářská práce

Romana Matějíčková

Ing. Barbora Eliášová, DiS.

2012

Čestné vyhlásenie

Vyhlasujem, že som celú bakalársku prácu na tému Obdobie renesancie záhradnej architektúry na území Itálie a Českej republiky vypracovala samostatne s použitím uvedenej odbornej literatúry.

V Prahe dňa

Podpis autora bakalárskej práce

Pod'akovanie

Dovoľujem si na tomto mieste pod'akovať všetkým, ktorý mi pomohli pri spracovaní tejto bakalárskej práce. Predovšetkým ďakujem Ing. Barbore Eliášovej, DiS.za jej vedenie, predaním cenných informácií a čas strávený s konzultáciami.

Veľké pod'akovanie patrí aj mojej rodine, ktorá mi bola oporou.

Súhrn

Bakalárska práca je zameraná na porovnanie renesancie v záhradnej architektúre v Taliansku, krajine zrodu a v Českej republike, krajine kam sa renesancia dostala postupom času a prispôsobila sa daným podmienkam.

K práci boli vybrané dve krajiny, v ktorých môžeme nájsť zachovalé renesančné záhrady. Prvá je samotná krajina vzniku záhradnej renesancie, kolíska tohto umenia, Taliansko. A krajina, s ktorou ju budeme porovnávať je Česká republika, kde toto umenie bolo po vzniku renesancie donesené o stovky rokov neskôr.

V teoretickej časti sa zameriavam na historické rozdelenie obdobia, na ďalšie druhy umenia, ako navzájom na seba vplývali. Sú tam rozdelené hlavné prvky v renesancii ako architektúre samotnej, tak záhradnej architektúre.

V praktickej časti sú jednotlivo analyzované tri záhrady z Talianska, tak z Českej republiky. Základná štruktúra jednotlivých záhrad, ich história, výsadba zelene, aké sú do prostredia vsadené ďalšie umelecké prvky.

K porovnaniu renesančných záhrad boli vybrané dve záhrady, podľa ktorých sa hodnotili rozdiely, ale aj prvky navzájom zhodné.

Výsledkom bolo zistenie, že tvorba renesančných záhrad bola ovplyvnená prostredím a obyvateľmi, ktorý v tú dobu na území žili. Hlavná štruktúra renesančných záhrad bola zachovaná, ale v detailoch sú viditeľné rozdiely.

Kľúčové slová: renesancia, renesančná architektúra, renesančná záhradná architektúra, vila, ornamentálne záhony

Summary

The bachelor thesis is aimed at comparison of the Renaissance's landscape architect in Italy, the country of genesis, and in the Czech Republic, the country, where the Renaissance evolved over the time and get adapted to the certain circumstances.

In the thesis, two countries have been chosen to represent gardens built in the Renaissance style - Italy, who gave birth to Renaissance's style of the gardens, the cradle of the art, and the Czech Republic, the country, where this style has been brought to life years later.

In the theoretical part of this thesis I aimed my attention to the historical distinguish of the period, to the others style of the art, which influenced each other. I have separated the main elements which can be found in the architecture of itself and in the landscape architecture.

In the practical part of the thesis, I have analyzed three gardens located in Italy, after which I paid my attention to the gardens located in the Czech Republic. My purpose was to explore the fundamental structure of the gardens, as well as the history, outplanting of the greenness and at last but not least the others elements set in the background.

In the comparison of the Renaissance's style of the gardens, two gardens have been chosen to show the differences, likewise the similarity of them.

The result of my research points at the fact, that the Renaissance's style of the gardens was influenced by the surrounding and its inhabitants. We can still see the basic structure of the Renaissance's style of the gardens, although the details are obviously different.

Key words: Renaissance, Renaissance's architecture, Renaissance's landscape architecture, villa, beds made of ornaments.

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Cieľ práce.....	9
3. Historický vývoj záhradnej architektúry.....	10
3.1 Renesancia	10
3.1.1 Psychológia renesančného obdobia	10
3.1.2 Architektúra v renesancii	13
3.1.2.1 Základné prvky	13
3.1.2.2 Stavebné hmoty.....	16
3.1.2.3 Stavebné konštrukcie a renesančné tvaroslovie.....	18
3.1.2.4 Stavebné druhy	20
3.1.3 Renesancia na území Čiech	25
4. Renesančné záhrady.....	26
5. Renesančné záhrady.....	30
5.1 Záhrada Bobolí	30
5.2 Villa d'Este	33
5.3 Villa Lante	38
5.4 Kráľovská záhrada Pražského hradu.....	41
5.5 Brandýs nad Labem	47
5.6 Letohrádok Kratochvíle	50
6. Porovnanie	53
7. Záver	58
8. Zoznam literatúry.....	59
9. Zoznam obrázkov	61

1. Úvod

Dnešný život je veľmi rýchly, ľudia nemajú ani čas premýšľať nad vecami ktoré boli, spoločnosť ich núti žiť život prítomný a aby prežili, tak myslieť na budúcnosť. Málokto si uvedomuje, že aj keď sa ta doba posúva a napreduje, životný štandard sa zvyšuje, technológie sa zdokonaľujú, tak raz príde zlom, kedy svet bude týmito vecami, myšlienkami nasýtený a príde niečo nové.

Rovnako to je aj s historickými obdobiami a ich periodizáciou. Základ vzniku nového obdobia je stále ten istý. Človek bol daným myslením a životom už tak nasýtený a unavený, že hľadal inú cestu, inú filozofiu, iné možnosti ako ten život môže žiť, hľadal nové ciele, novú ideu života. Už zo základnej a strednej školy zo slovenského/českého jazyka a dejepisu vieme, že aj keď sa obdobia striedali nepravidelne a na základe iných udalostí, tak jedná pravidelná perióda tam ostala a to striedanie rozumu a citu, kde renesanciu ovplyvňuje myslenie citové.

V bakalárskej práci chcem zahrnúť základne podnety k tomu, kvôli čomu toto obdobie vzniklo a zaradilo sa medzi umelecké smery, ktoré zaujalo ako architektov, tak básnikov, filozofov a samotný ľud. Ako sa renesancia vyvíjala, ako sa vytvárala spoločnosť, ktorá v tej dobe žila a mala tiež istý podiel na tvorbe a formovaní renesancie, aké boli základné prvky, ktoré umelci používali a uprednostňovali - ako v stavebníctve, tak aj v záhradnej architektúre. Ako umelecké slohy pôsobili na tvorbu v architektúre stavieb, tak dané obdobia mali vplyv a odrážajú sa aj na tvorbe záhradnej architektúry. K čomu a komu záhrady boli určené, aké stromy a rastliny sa pri výsadbe uprednostňovali, akú mali záhrady základnú kompozíciu, ako boli situované, akú hlavnú myšlienku sa tam umelci snažili presadiť atď.

Záhrady mali striktnú kompozíciu tvorenú hlavnými osami, ktoré na seba boli kolmé a vytvárali symbol kresťanského kríža (obr. 1). Kompozícia záhrad je vzájomne prepojená s hlavnou kompozíciou renesančných stavieb alebo s okolitým prostredím. Záhrady sú tvorené geometricky rovnými pôdorysmi, ktoré sú tvorené prevažne trávnatou plochou lemovanú ako cestičkami, strihanou vegetáciou, tak kvetinovými výsadbami. V záhradách sa pracuje s rôznymi dekoratívnymi prvkami s antickým nádychom a priestor je dotváraný v rámci možností vodnými dielami ako sú fontány, kaskády, kašny.

2. Cieľ práce

Cieľom práce je zhrnutie princípov stavebnej a záhradnej architektúry v období renesancie v Taliansku a na území Českej republiky a porovnanie uplatnenia jednotlivých princípov renesančnej tvorby v oboch zemiach.

3. Historický vývoj záhradnej architektúry

3.1 Renesancia

Renesancia sa začala v Taliansku prejavovať v polovici 14. storočia, kde sa začala dostávať medzi spoločnosť, do ich myslenia, až do polovice 17. storočia, kde po vrcholnej renesancii, manierizmu, nastúpil barok. Chronológia obdobia začala obdobím *trecento* v 14. storočí, začiatky vo Florencii, potom nastúpilo obdobie *quattrocento* v 15. storočí, kde sa renesancia rozšírila do celého Talianska a nakoniec obdobie *cinquecento*, renesancia sa rozšírila do Zaalpska. Renesancia z Talianska postupne začala prenikať v 15. storočí do ďalších krajín Európy a do Čiech. Do Francúzska sa renesancia dostala vplyvom Francúzsko-talianskych vojen začiatkom 16. storočia. Do Čiech sa renesancia rozšírila prostredníctvom talianskych umelcov, ktorí sa začali na daných územiach usídľovať. Títo umelci začali tvoriť kolónie a nie len oni predávali svoje umenie ďalej, ale taktiež boli ovplyvnení umením daných štátov a tým je možné nachádzať rozdiely medzi renesanciou ako v Taliansku, tak v Čechách (Kluckert, 2005).

Základné časové rozdelenie renesancie v českej republike delíme na štyri obdobia:

1. Jagellonská renesancia (1492-1526) – renesancia postupne preniká, ale ešte stále má je tu prevaha gotiky;
2. Raná renesancia (1526-1547) – český stavitelia sa prispôsobujú renesancii, ktoré na územie prinášajú talianski majstri a začína sa používať v stavitelstve;
3. Vrcholná renesancia (1547-1580) – na naše územie začína okrem talianskej renesancie zo severu prenikať aj renesancia francúzska, čo prináša nové prvky, odlišné tvary stĺpov a viac kamenných prvkov;
4. Neskorá renesancia a manierizmus (1580-1620) – má bohatšiu ornamentálnu výzdobu, pričom sa začínajú prejavovať prvky baroka. (Hájek, 2000)

3.1.1 Psychológia renesančného obdobia

Každý výklad nejakého umeleckohistorického problému, viazaného k určitému územiu, by mal začínať prírodovednými exkurziami, vysvetľujúcimi mieste geografické pomery. Povedané slovami historika a pamiatkara Václava Mencla: Vlastnosti krajiny spoluurčovali výtvarný vývoj – nepravidelnosť a vláčnosť ich línií tvorili vo všetkých dobách

výzvu k architektovi a urbanistovi, aby vytvoril tvary, ktoré buď budú s krajinnými útvarmi príbuzné, alebo budú s prírodným okolím kontrastovať (Muchka, 2001).

obr. 1 spojenie architektúry s prírodou v antike

zdroj 1 <http://www.isamolepkynazed.cz/gallery/products/middle/1090.jpg>

Renesancia vo svojej podstate vyjadruje myšlienky, ktoré chceli vzkriesiť antický vzťah k životu, opiera sa o racionálne myslenie, o výsledky vo fyzike a matematike. Je to doba astronomických výpočtov, zámorských objavov a prírodovedeckého skúmania (Hájek, 2000). Doba nástupu novoveku sa uvádza dátumom objavenia Ameriky, t.j. rok 1492, čo prispelo k rozvoju obchodu, more plavby a osídľovanie novo objavených území. V danom čase v Taliansku bola vrcholná gotika, ktorá sa už nemala kam ďalej posunúť a aj spoločnosť sa menila a začal vznikať nový umelecký smer, nastali reformácie, cirkev strácala takú moc medzi ľuďmi ako doposiaľ a vznikol nový psychologický smer – humanizmus (Kalusok, 2004).

V danom období bola vynájdená kníhtlač od Gutenberga, čím sa rozšíril a zväčšil obchod s knihami a rozšíril sa do ostatných krajín. V Európe začal hospodársky rozvoj miest, osídľovanie, ale zároveň začala spoločnosť bojovať proti postaveniu cirkvi v danom období a snažila sa o primárne postavenie, čo viedlo k rôznym reformáciám a u nás to vyvrcholilo husitskými povstaniami a tridsaťročnou vojnou (Hájek, 2000).

Objavenie nových zemí viedlo k rozvoju more plavby a loďstva, osídľovanie nových území, zakladanie nových miest, rozvoj obchodu a rozvoj vynálezov, predovšetkým kompasu, ktorý slúžil pri orientácii na lodi. Rozvoj more plavby a obchodu podnietil aj vpád Turkov na naše územie, čiže ľudia museli hľadať nové cesty ako sa dostať do Indie. S tým je spojené aj objavenie Ameriky Kryštofom Kolombom, ktorý sa chcel západnou stranou dostať do Indie,

pričom sa dostal k brehom Ameriky. V danom období bola uskutočnená prvá cesta okolo sveta. Rozvoj obchodu napredoval, dovážali sa rôzne korenia, ale aj potraviny ako zemiaky alebo drahé kovy a kamene (Muchka, 2001).

Rozvoj obchodu sa odrazil aj na rozvoji miest a na ich remeselnej tvorbe, kde začali vznikať prvé manufaktúry, kde boli zamestnávaný obyvatelia na viacerých pozíciách, pracovalo sa ručne, ale všetky práce boli sústredené pod jednou strechou. Vedľa toho, že nové strelné zbrane už nezaistovali bezpečnosť hradov, bola snaha o priame riadenie poľnohospodárskej výroby na panstvách viedla šľachtu k zakladaniu zámkov v ich centrách a zriadenie hospodárskych dvorov vedľa nich. (Doc. Ing. arch. Karel Kibic, 1999)

Renesancia bola založená na troch základných zmysloch vnímania a to právo človeka k radostnému prežívaniu života, úcta k rozumu – racionalizmus a zmyslové poznávanie – sensualizmus. V literatúre sa začali uplatňovať nové žánre, sonety a novely. Hlavný predstaviteľ talianskej renesancie, humanizmu boli Dante Alighieri, ktorý prejavoval záujem o staroveké Grécko a Rím, na neho nadviazal Francesco Petrarca a Giovanni Boccaccio, ktorý sa hlásil k novému filozofickému smeru humanizmu. Humanizmus (lat. homo = človek, ľudský) bolo spoločenské, kultúrne a literárne hnutie na začiatku renesancie, ktoré odmieta cirkev a dáva dôraz na racionalizmus, čiže rozumové myslenie (Pohl, 2006).

obr. 2 Dante Alighieri - hlavný z predstaviteľov humanizmu

zdroj 2 <http://www.web-books.com/eLibrary/Books/B1/B1550/MAIN/images/image009.jpg>

3.1.2 Architektúra v renesancii

3.1.2.1 Základné prvky

Pre pochopenie vzniku renesancie v Taliansku, je potrebné uvedomiť si spoločenské rozdiely, ktoré v danej dobe vládli v krajine. Mestá hrali v krajine hlavnú rolu, ktoré vytvárali väčšie územné celky, kde žila šľachta a vytvárala vlastné politické názory. Tým bola krajina roztrúsená na menšie mestské štáty s rozdielnymi názormi, architektonickou tvorbou, preto je možné nájsť v tom istom období v Taliansku rôzne štýly architektúry, podľa danej oblasti, kde prevládala hlavne Florencia a Toskánsko, Rím a Benátky (Muchka, 2001).

Renesancia vznikla síce v Taliansku začiatkom 15. storočia, ale slovo renesancia pochádza z francúzskeho slova *renaissance*, čo znamená obroda, znovuzrodenie. V českom preklade *renesance*, v taliančine *rinascimento*, *rinascita*. Znovuzrodenie renesancie znamená návrat k antickému umeniu, filozofii. Nebolo to v histórii prvý ani poslednýkrát, kde bola snaha o obnovenie antických ideálov, ale až spontánne hnutie v Taliansku naviazalo na antické stavby, ale aj na stavby tzv. florentskej protorenesancie, čo sa už v spoločnosti ujalo. Antická architektúra už od pradávna lákala svojou veľkosťou, mocou a silou jednotného štátu, preto tam boli snahy o znovuzrodenie. Keď mala architektúra vyjadrovať moc a nadvládu, tak sa sústredila na antiku z Ríma, pokiaľ spoločnosť hľadala antickú demokraciu, inšpiráciu hľadal v gréckej antike (Hájek, 2000).

Presadenie sa renesancie na území Talianska a ďalších Európskych zemí nebolo však jednoduché, v danej dobe v Európe vládla a bola na vrchole gotika a do spoločnosti preniesť novú myšlienku bolo veľmi zložitú. Gotika bola vo vrcholnej fázy, kde sa dostala na vrchol svojich možností a bolo už viac než nemožné prekonať tvorbu v danom období. Gotika bola založená na viere v nadprirodzený svet, vznikali veľké priestrané chrámové priestory, ktoré ovplyvňovali architektonickú tvorbu a stavbu budov a celkovú filozofiu využitia týchto priestorov. Renesancia sa opierala o zmyslové skúsenosti, o výsledky vo fyzike a matematike a opierala sa o antický antropocentrizmus, t.j. presvedčenie, že stredom aj zmyslom všetkého konania je sám človek. Práve renesanční myslitelia a umelci začali v historickom a výtvarnom vývoji rozlišovať jasne oddelené etapy (antiku, stredovek a obdobia nové) (Hájek, 2000). Tým ožil aj záujem o starorímsku a starogrécku filozofiu a doposiaľ zachované

diela antické hmotnej kultúry (Pohl, 2006). Renesanční umelci sa inšpirovali antickými stavbami, ich súmernosťou, jednoduchosťou a pravidelnosťou proporcií.

obr. 3 antický chrám - dokonalá zrkadlová symetria stavby - inšpirácia renesančných umelcov

zdroj 3 <http://greekarch.ic.cz/images/chram.jpg>

K zmene slohov nevedli len dôvody nejednotnosti talianskych miest, ale aj dôvody praktické. V gotike boli hlavným znakom veľké chrámové priestory, ktoré boli klenuté rebrovými klenbami, záťaž bola presunutá do oporných pilierov a aby boli priestory presvetlené, využívali sa viacplošné presvetlené okná. Stena stratila svoj oporný význam, ktorý bol nahradený vonkajším oporným systémom, aby boli steny čo najľahšie a tým pádom ich stavitelia mohli stavať do neskutočných výšok, ktoré smerovali bližšie k Bohu. Na rozdiel od renesancie, kde priestory mali svoju určitosť aj objem, boli tvorené ľudskou mierkou, čiže boli vytvárané menšie priestory, ktoré nevyžadovali oporné piliere po stranách ani klenby, tým stena získala späť svoju opornú funkciu. V gotike sa podchytenie šikmých tlakov vyjadriť výtvarne opornými oblúkmi s fialami, čo v renesancia nahradili železné tiahla, ktoré rušili estetiku priestoru. K poznaniu zákonitosti tvorby sa výtvarní umelci zaoberajú teoretickými problémami. Ich snahou bolo zistenie odpovedajúcich vzťahov celku a detailov, pravidiel perspektívy a ďalšie (Pohl, 2006).

V roku 1415 bol objavený spis antického autora Vitruvia u benediktínov na Monte Cassinu. Tento spis určite prispel k dotvoreniu renesancie, ale už v stredoveku bolo jeho dielo známe. Najstarší duchovný opis, ktorý sa zachoval je z roku 996, uložený v British Museum. Taliansky umelci sa učia nie len na antických stavbách, ktoré sú ešte zachované, ale hlavne zo

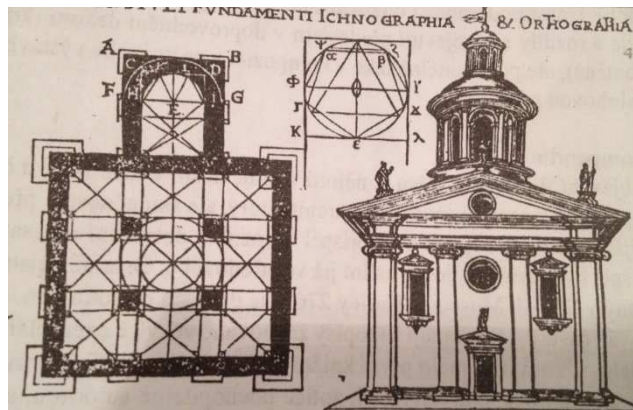
štúdií a rozborov týchto stavieb, ktoré sa zaznamenali do rôznych spisov. Dielo Giacomu Barozzi da Vignola (1507-1573) *Pravidlá pěti řádu* uvádzajú tabuľky a schémy s presnými modulovými rozmermi jednotlivých řádu a ich prvkami. Ďalším významným dielom sú *Desať kníh o architektúre* od Leona Battisty Albrehtioho (1404-1472) a *Štyri knihy o architektúre* od Andrea Palladia (1508-1580) (Hájek, 2000)

Vitruvius Naďalej posúval základné estetické pojmy architektúry a aj napriek ich nepresnosti a nejednoznačnosti sa táto teória udržala až do 19. storočia. Vitruvius zaviedol šesť základných princípov architektúry:

1. *ordinatio* (pravidelnosť, poriadok; *ordinatio imperii* - zákon a jednota ríše) – celkové vyrovnanie sa s architektúrou a jej ideové usmernenie. Patrí sem základná vitruviánska triáda, ktorú by mala obsahovať každá hodnotná architektúra: 1. *firmitas* (pevnosť, trvanlivosť), 2. *utilitas* (účelovosť), 3. *venustas* (ladnosť, krása)

2. *dispositio* (rozvrh, usporiadanie, osnova) – predovšetkým je to skladba priestora. Patrilo sem vytvorenie celej základnej osнови diela, ktorú architekt prenášal na papiervo všetkých troch základných rysoch: *ichnografia* (pôdorys), *ortografia* (nákres), *skenografia* (perspektívny pohľad)

obr. 4 *dispositio*- rozvrh, usporiadanie, osnova

zdroj 4 kniha: *dějiny architektúry renesance a baroka*, Pavel Vlček

3. *eurythmia* (ladnosť) – určuje správne pomery. Je to kompozícia, ale nevzťahuje sa len k ploche, ale aj k objemu. Hlavný súlad a primeranosť jednotlivých prvkov a ich pravidelné usporiadanie.

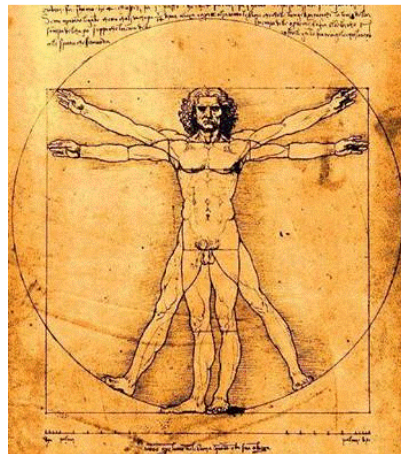
4. *symetria* (súmernosť) – pod touto kategóriou sa skrýva silný antropomorfizmus antickej, renesančnej a ďalších architektúr. Odvolávajúci sa ku klasickým princípom.

5. *decor* (slušnosť, dôstojnosť, pôvab, spanilosť) – spôsob zdobenia, ale ako vedľajší produkt zásadnejšieho myslenia. Do tejto kategórie spadá zvyčajnosť a prirodzená povaha vecí, ich natura.

6. *distributio* – táto kategória zahŕňa všetky hospodárske aspekty diela, jeho ekonomickú účelnosť (Thacker, 1979).

Tzv. Vitruviovská figura, hlavne kresba od Leonarda da Vinciho, stredom kruhu a jemu opísaný štvorec je pupok, končatiny tak určujú vzdialenosť kružnice od stredu. Všetky miery pochádzajú z ľudského tela, taktiež decimálny systém, ktorý odpovedá desiatim prstom (Muchka, 2001).

obr. 5 Leonardo da Vinci, tzv. Vitruviovská figura

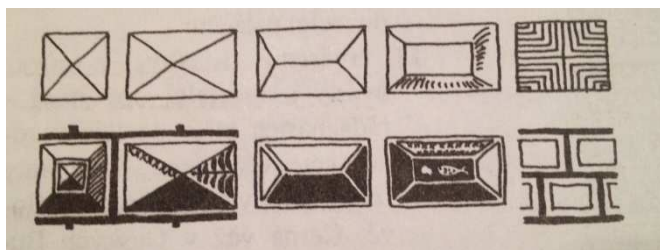

zdroj 5 http://engel.ic.cz/hledani_pravdy_soubory/image6141.gif

3.1.2.2 Stavebné hmoty

Jedným z najdôležitejších materiálov v renesancii bol kameň. Využívané boli jeho vlastnosti ako aj konštrukčné vlastnosti. Používal sa pri stave portálov, fasád, klenieb, okien, stĺpov,.. Boli využívané prírodné kamene, ktoré boli využité k dekoratívnym účelom. Lomený kameň sa používal pri základoch, omietaného muriva a zmiešaného. Tesaný kameň sa využíval k murovaniu, stavbe portálov, ostenie okien, piliere, stĺpy, rímsy, balkóny, konzoly, zábradlia,.. Celokamenné murivo bolo značne finančne náročné, preto sa v Taliansku využívala náhrada lacnejším murivom v jadre, napríklad tehly a vonkajšia fasáda bola z kameňa (Hájek, 2000).

obr. 6 Vonkajšia úprava muríva - bosáž (horný riadok), sgrafito (spodný riadok)

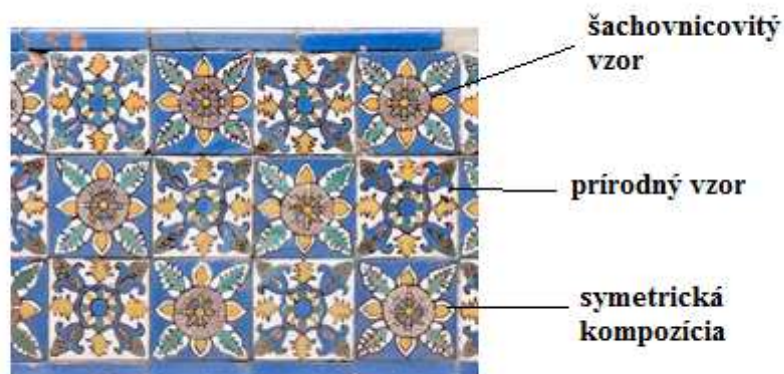

zdroj 6 kniha: Dějiny architektury, Karel Kibic

Malte a omietky sa venovala v renesancii veľká pozornosť. Z dvoch až troch vrstiev sa tvorila sgrafitová výzdoba – preškrabávanie tmavších a svetlejších vrstiev, prípadne rôzne farebných. Sgrafito sa používalo v klenbách a interiéru, taktiež pri ozdoe edikuly okolo okien. Sgrafito sa v Čechách využívalo ako lacnejšia náhrada kamennej výzdoby.

Tehly patrili k najpoužívanejšiemu materiálu v renesancii. Renesancia zistila, že spojené s maltou a murivom má aj zhoršené vlastnosti tehál využitie v stavebníctve. Využívali sa pri stavbe klenieb, výplň kamenných stien. Pálená tehla sa využíva na výrobu rímsy, konzoly, portály, ostenie okien, pálené kritiny, majolika, pilastry, hlavice, vlysy, archivolty, figurálna výzdoba (Muchka, 2001)..

obr. 7 vzor - renesančná majolika

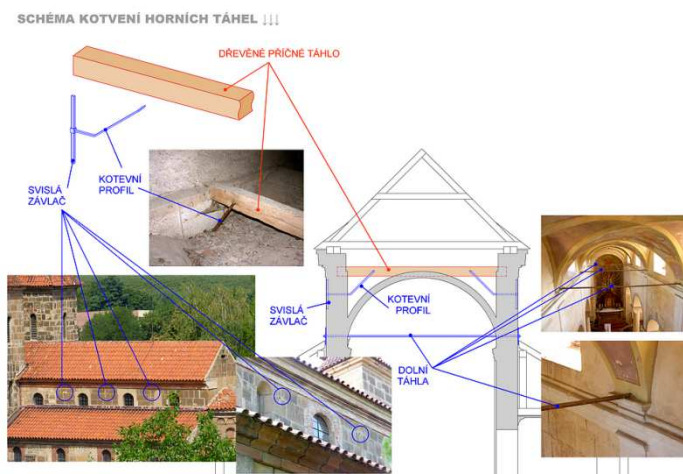

zdroj 7 <http://generic.pixmac.com/4/stock-photos-majolica-majolica-mayolica-45753051.jpg>

Drevo malo využitie ako hlavný a vedľajší konštrukčný materiál. Využívalo sa drevo mäkké aj tvrdé, napríklad dub, jedľa, smrek, buk, jelša, smrekovec, orech, olivy, cedr. Celodrevené stavby ustupovali pred kamennými. Drevo sa využívalo ako drevená konštrukcia, spevnenie základov. Drevo sa používalo pri stĺpoch, konzoly, balkóny a arkády, štíty, krovky a aj Šindlerovú krytinu. Taktiež hlavné rímsy mohli byť drevené. V interiéri bolo drevo využívané na výrobu stropov, klenieb, obkladov (Muchka, 2001).

Z kovov sa využívalo hlavne železo. Vyrábali sa tiahla k dreveným a murovaným klenbám, kliešte na krovky a steny. Kovy sa využívali taktiež ako krytina na strechu, kopule (Ing. arch. Jiří Kupka, 2006).

obr. 8 drevené táhlo pri klenbe

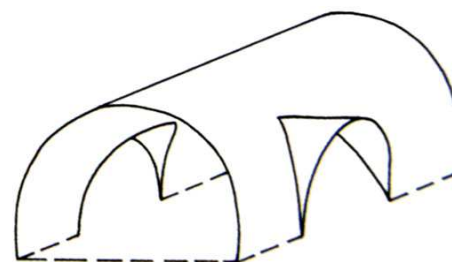

zdroj 8 http://www.rtf.cz/tismice/str_05v.png

3.1.2.3 Stavebné konštrukcie a renesančné tvaroslovie

obr. 9 Valená klenba

Klenby v renesancii nadviazali na staršie typy klenieb, ale prišli aj nové druhy a to melónová, necková, baldachýnová a kalotty. V renesancii boli vytvárané priestory uzavreté, preto boli využívané klenby valené, kláštorne, neckové, zrkadlové a kopule, ktoré vyžadovali oporné piliere a steny (Kalusok, 2004).

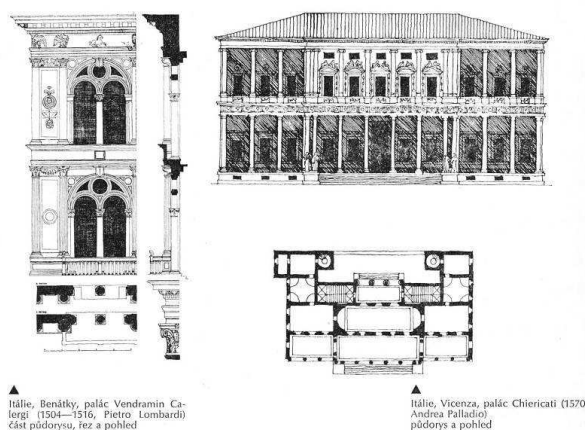

zdroj 9 http://www.zamek-kratochvile.eu/modules/vykl_slovník/data/images/cs14_big.jpg

Renesančné priečelie boli riešené štýlovo, záležalo na druhu stavby. Priečelie sa členilo horizontálne a vertikálne. Na horizontálnej fasáde bol vyjadrený sokl, prízemie a poschodie, hlavná rímsa, atika, strecha so štítom alebo vykiérmí. Sokl (podnož) mohol byť jednoduchý alebo oddelený rímsou. Pri bohatšom priečelí bol trojdielny (päťka, drienk, hlavica). Prízemie bolo zdobené rustikou. Patra boli delené rímsami, ale hlavná rímsa bola výrazne riešená. Vertikálne členenie riešili stĺpy a piliére, pilastry, lezény, atlanti, karyatidy. Stĺpy a piliére boli riešené radovo, ale nemali antické hlavice. Drienky mohli byť hladké alebo zdobené kanelovaním. Radovo bolo hlavne riešenie hlavné priečelie s arkádami (Kalusok, 2004).

obr. 10 Arkády - dvojposchodové, pravidelne členené

Arkády boli jedným z najcharakteristickejších prejavov renesancie. Oblúky arkád sa zdobili archivoltami, mohli byť polkruhové, stlačené, prevýšené alebo segmentované. Arkády mohli byť využívané aj ako viacposchodové.

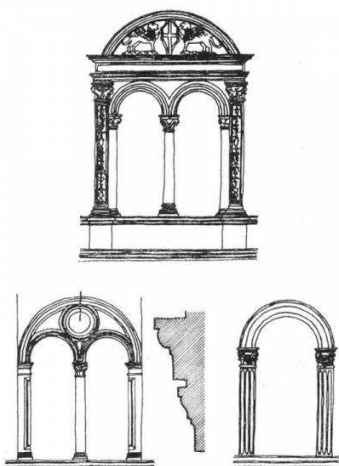

▲ Itálie, Benátky, palác Vendramin Ca-
logeri (1524—1516, Pietro Lombardi)
časť pôdorysu, rez a pohľad

▲ Itálie, Vicenza, palác Chiericati (1570,
Andrea Palladio)
pôdorys a pohľad

zdroj 10 http://www.sps-ul.cz/lib/exe/fetch.php/galerie_architektury:renesance:39_-_italska_renesance.jpg?w=800&h=604

obr. 11 Renesančné okno - oblúk (jednoduché, spojené)

Obr. 47. Renesančné okna

Okná mali tiež svoje popredné postavenie. Ich tvar, rozmiestnenie, rytmus. Museli byť minimálne len orámované alebo mať vlastnú architektúru. Okná boli podľa využitia v každom poschodí riešene ináč. Na prízemí boli malé okná, v 1. poschodí mali reprezentatívnu funkciu, takže boli najvýraznejšie, v 2. poschodí mali okná už menšie rozmery. Okná mali oblúkovitý tvar, mohli byť samostatné alebo spojené (Hájek, 2000).

zdroj 11 http://www.sps-ul.cz/lib/exe/fetch.php/galerie_architektury:renesance:02_-_renesancni_okna.jpg?w=432&h=600

obr. 12 renesančné ornamenty

Ornament bol v renesančnej architektúre obľúbený. Na poprednom mieste to bola tzv. arabeska – rastlinný dekor, groteska – je ornament a sčasti aj figurálna dekorácia vyplňujúca orámovanú plochu steny; girlandy – rastlinné závesy, rolverk – nastrihnutý a stáčajúci sa okraj, rozety, medailóny, mušle, motívy kandelabrú,..

zdroj 12 <http://www.satalka.cz/slohy/renesance/ornamenty.jpg>

3.1.2.4 Stavebné druhy

Príchodom nového slohu spoločnosť určovala taktiež hlavných stavebníkov, ktorí nasledovne určovali nové stavebné druhy.

Zámky boli v renesancii novým stavebným druhom. Šľachta v nich nachádzala miesto pre oddych, ale slúžili aj k reprezentácii. Môžeme zámky rozdeliť na tri základne typy a to sú kráľovské, šľachtické a zemanské. V Čechách bola typická prestavba starých hradov na nové renesančné zámky, ale budovali sa tu aj novostavby (Hájek, 2000).

Pevnosti je možné rozdeliť taktiež do troch typov a to sú zámocké, meštianske a vojenské. Pričom mestská pevnosť mala slúžiť ako posledné útočisko obyvateľov.

V Taliansku mali mestské paláce funkciu našich mestských zámkov. Talianske paláce majú pravouhlú dispozíciu a vo vnútri stavby sa nachádza nádvorie s arkádami. U nás sa mestské paláce objavovali ako reprezentačne sídla šľachty.

Predmestské vily sa stavali prevažne v Taliansku, v ostatných zemiach ich stavali bohatá šľachta a panovníci pre príležitostné využitie. Predmestské vily mali výhodu, že boli prepojené s prírodou a krajinou okolo. V Taliansku sa stavali hlavne v okolí Benátok a Vicenzy, kde ich hlavným predstaviteľom a architektom bol Andrea Palladio (Hájek, 2000).

obr. 13 Villa Rotonda- Andrea Palladio

zdroj 13 http://1.bp.blogspot.com/-F1tsfhG97cc/TZkqcDwJjEI/AAAAAAAAAAOw/k2PW_ASWV4/s1600/andrea-palladio-villa.jpg

Radnice patrili medzi reprezentatívne budovy mestskej samosprávy. V renesancii patrili k najväčším mestským budovám. Hlavné priestory tvorili vstupnú sieň a hospodárske priestory, ďalej miestnosť pre pisára, archív, obecná sieň a iné.

Školy a univerzity sa stavali v talianskych mestách ako reprezentatívne budovy, napríklad v Padove, Bologni, Ríme,.. (obr. 8). Pri väčších stavbách sa boli tvorené krídla okolo vnútorného nádvorja s veľkými presvetlenými posluchárňami. Ale aj vnútornej výzdobe bola venovaná veľká pozornosť.

obr. 14 Renesančná škola v Bologni

zdroj 14 <http://rossifocardifusion.com/files/2011/09/bolognauni.jpg>

Nemocnice, starobince a chudobince sa stavali už v gotike. Nemocnice boli u nás veľké budovy. V Taliansku boli nemocnice rozsiahle budovy, kde sa dával väčší dôraz na výzdobu ako na hygienu. Prvou renesančnou stavbou vôbec bol slávny nalezinec Ospedale dei Innocenti vo Florencii od Filippa Brunelleschiho, zač. r. 1419.

Medzi kultúrne stavby patrili divadlá, knižnice, múzea, galérie a obrazárne. Divadlá sa v renesancii dočkali svojej obrody, sú obnoveným stavebným druhom. Knižniciam boli v gotike venované priestory v kláštoroch, ale v renesancii si miesto našli v šľachtických

sídlach. Pre uloženie a výstavu sôch, zbierok, zbraní, obrazov a iných umeleckých diel boli postavené prvé múzea, galérie a obrazárne.

obr. 15 Kostol Santa Maria NOvella vo Florencii

Kostoly a kláštore sa v talianskej renesancii stavali, prípadne staršie stavby boli dostavané podľa renesančného slohu. Ale v ostatných zemiach sa výstavba kláštorov a kostolov sa veľmi nerozšírila, skôr začali prenikať do krajín nové vyznania a s tým spojené aj nové chrámy (Hájek, 2000).

zdroj 15 http://photos.igougo.com/images/p37099-Florence-Santa_Maria_Novella.jpg

Technické stavby ako mosty, vodárne, papierne, pivovary a mlyny v renesancii nemajú funkciu len úžitkovú, ale získavajú aj umelecký vzhľad.

Burzy a banky získali renesančne bohatšie priečelie a obsahovali väčšie vstupné sále. Väznice sa osamostatňujú, dispozične sú prepracovanejšie a väčšie.

Zvonice, brány a mestské opevnenia v renesancii mali funkciu skôr na stráženie miest proti nepriateľským prepadnutiam.

Kašny na námestiach začali u nás vznikať a objavovať sa už v gotike, napríklad v Kútnej Hore. Ale v renesancii sa začali zariaďovať nové a to napríklad v Prahe na námestí – Staré mesto, v Třeboni. Ďalšie kašny môžeme nájsť v zámockých záhradách ako súčasť renesančných záhrad a jej kompozície (Ing. arch. Jiří Kupka, 2006).

obr. 16 typická renesančná kašna so sochami postáv, antický vzor

Záhrady sa začali budovať pri zámkoch a predmestských vil, u nás napr. v Telči, Českých Budějoviciach,..

Začali vznikať návrhy „ideálnych miest“, ktoré malo spĺňať úlohu ako reprezentatívnu a obrannú, tak mali vyhovovať po stránke organizácie mesta a také mesto bolo postavené v Taliansku – Palma nova (Hájek, 2000).

zdroj 16 <http://www.portalmest.cz/obrazky/renesancni-kasna-na-nadvori.jpg>

V renesancii sa začali rozvíjať aj ďalšie umelecké slohy ako stavitel'stvo. Renesancia a návrat k antike bolo možné vidieť aj v sochárstve. Renesančné sochárstvo bolo rozdelené na 3 druhy a to kamenárstvo – portály, náhrobky, voľná socha – námestia, nádvorja, interiér a podobizne – busty, jazdecký pomník. Hlavné námety, kde umelci získavali inšpiráciu bolo realistické zobrazenie ľudského tela, uplatňovali sa námety náboženské a mytologické. Stavby, sochy, fontány boli bohaté na ornamentálnu dekoráciu, kde hlavnými motívami boli prírodné prvky. Hlavnými predstaviteľmi renesančného sochárstva boli v rannej renesancii Lorenzo Ghiberti (1378-1455), Donatello (1386-1466), Andrea del Verocchio (1436-1488), vo vrcholnej renesancii to bol Michelangelo Buonarroti (1475-1564) a v manieryzmu taktiež Michelangelo, potom Benvenuto Cellini (1500-1571) a Giovanni di Bologna (1529-1608) (obr. 11) (jaroska.cz)

obr. 17 socha Michelangela

zdroj

17http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/1f/Michelangelo's_Pieta_5450_croprcleaned_edit.jpg/220px-Michelangelo's_Pieta_5450_croprcleaned_edit.jpg

Maliarstvo bolo ďalším umeleckým smerom, ktorý zasahoval do renesančnej tvorby, ale na rozdiel od renesančnej architektúry a sochárstva nemohlo byť ranné maliarstvo inšpirované antickým umením, lebo z daného obdobia a umenia sa nič nezachovalo. Renesanční maliari preto začali hľadať inšpiráciu v iných predmetoch a ich tvorba bola inšpirovaná antickými reliéfmi. Až v 16. Storočí boli objavené prvé antické fresky v Nerovom Zlatom paláci alebo Titových kúpeľoch. V tejto dobe nachádzajú uplatnenie aj nové žánre a to portrét, krajina a zátišie a v Taliansku aj mytologické motívy. Hlavná téma obrazov je náboženská tematika, ale inšpiráciu nachádzajú aj v každodennom živote a na obrazoch a maľbách je možné vidieť zobrazené nahé ženské alebo mužské postavy. V maľbe sa

začínajú uplatňovať nové techniky. Umelci začínajú používať trojrozmernosť a perspektívu, začali využívať širšiu paletu farieb. Kresba nachádza tiež väčší ohlas ako v stredoveku a využíva sa k typologickým náčrtom budúcej maľby (Jan Hendrych, 2000).

V literatúre a vzdelaní nastali tiež zmeny, ktoré boli ovplyvnené vedeckými objavmi, tvorba literárnych diel je písaná aj v cudzích jazykoch. V renesancii prevažuje svetská tvorba na rozdiel od gotiky, kde hlavný hrdina je človek, ktorý myslí.- víťazí rozum nad citmi. Vznikajú nové žanre ako novela, román, esej, sonet, villonská balada, dráma. Hlavnými predstaviteľmi renesančnej literatúry v Taliansku je Dante Alighieri, najvýznamnejší taliansky básnik, napísal dielo Božská komédia. Ďalšími predstaviteľmi sú Francesco Petrarca a Giovanni Boccaccio. V Českej renesančnej literatúre boli tvorené hlavne knihy náučného charakteru ako herbáre, kroniky, cestopisy a slovníky, ktoré boli určené nie len pre cirkev a šľachtu, ale už aj pre bežných ľudí (Jan Hendrych, 2000).

obr. 18 nástenná renesančná maľba - freska - Michelangelo

zdroj 18 http://files.klenkovav.webnode.sk/200000023-85e6f86e09/michelangelo_-_fresco_of_the_last_judgement.jpg

3.1.3 Renesancia na území Čiech

V dobe vzniku renesancie v Taliansku sa česká zem ešte zmietala v husitských vojnách a renesancia sem prichádza v období, kedy bola neskorá gotika v plnom prúde. Prvá stopa renesancie sa objavuje ešte na gotických stavbách. Roku 1492 vzniká v Tovačove pri prestavbe gotického hradu renesančný portál, v roku 1493 potom renesančné okná v neskorogotickom Vladislavskom sále na Pražskom hrade .

Do Čiech prichádza čistý renesančný štýl okolo roku 1535 (kráľovský letohrádok na Pražskom hrade), kde boli prizvaní talianski stavitelia, murári, štukatéri, kamenári, ktorí prinášajú čistý renesančný sloh zo severného a stredného Talianska (Hájek, 2000).

Talianski umelci, ktorí ostali žiť a pôsobiť na území Čiech časom prebrali aj české tradície a taliansku renesanciu s týmito tradíciami prepojili a prispôbili sa klimatickému podnebiu a aj materiálu, ktorý sa využíval na území Čiech. Do renesančnej architektúry a jej rozvoju v Čechách zasahuje aj ekonomická situácia štátu, kde sa prepracovanejšie a ekonomicky náročnejšie prvky renesancie nahrádzajú akými si napodobeninami, napr.

obr. 19 bosáž

kamenné murivo s bosážou je napodobnené sgrafitom (obr. 13). Sklon strechy je tiež rozdielny, kde v Taliansku sú strechy nízke, tak v Čechách sa strechy budujú strmšie práve kvôli rozdielnym klimatickým podmienkam (Kalusok, 2004).

zdroj 19 <http://uhv.upce.cz/upload/panoch/kapitoly/9/foto/9.01.jpg>

Obdobie renesancie v Čechách môžeme rozdeliť na 4 základné obdobia: 1. Jagellonská renesancia (1492-1526) – stavia sa v neskoréj gotike a na stavbách sa objavujú renesančné detaily a opačne, hlavne portály, okná, .. 2. Ranná renesancia (1526-1547) – na územie Čiech začínajú prichádzať talianski umelci , ktorí sem prinášajú čistú renesanciu, ktorej sa počas tohto obdobia začínajú prispôbovať aj naši stavitelia, 3. Vrcholná renesancia (1547-1580) – talianski umelci sa naďalej sťahujú na územie Čiech, natrvalo sa tu usadzujú, prípadne začínajú vytvárať aj kolónie a prispôbujú sa českému prostrediu. Pričom do

severných Čiech prichádza zo Saska vplyv francúzskej renesancie, ktorá namiesto omietok používa viac kamenných prvkov a taktiež často odlišné tvary stĺpov s hrubším driekom v spodnej tretine stĺpu, 4. Neskorá renesancia a manierizmus (1580-1620) – renesancia v tomto období je význačná bohatšou ornamentikou a renesancia začína byť postupne ovplyvnená novým umeleckým štýlom, barokom (Hájek, 2000).

4. Renesančné záhrady

Záhrady sa stávajú nie len dekoratívnym pozadím stavby, ale aj miestom, ktorého poslanie je komunikácia s ľudskými aktivitami. Pravidelne a opakovane si v renesančných záhradách nájdú miesto tri druhy aktivít, ktoré sú poézia, láska a filozofia. Už Platón popisuje záhradu, predstavujúcu tri významy a to záhradu múz v Ion, nymfami začarovaný filozofov platan v Phaerovi a záhradu lásky, hojnosti a chudoby v Symphosione. Podľa Platóna dáva zmysel hovoriť o poézii, vedomiu a láske ako o ľudskej snahe dosiahnuť vnútorný svet. Girolamo Fracastollo v dialógu o básnikoch „Naugerius“ už uvažuje, či básnici a filozofia sú už od začiatku preurčený k tvorbe tohto umenia alebo sú ovplyvnení prostredím, krajinou. Akým spôsobom môže okolitá záhrada ovplyvniť povahu, vnímanie a myslenie človeka. Prečo vplyv záhrady s fontánami, zeleňou a vtáctvom je natoľko silný, že z jedného dokáže vytvoriť básnika a z druhého filozofa (obr. 14) (Pohl, 2006).

obr. 20 spojenie prírody a fontánami

zdroj 20 <http://t3.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQgMn4lJr89kd-5rxsbi8bL57rTxJYRKzzL3fbwggfLmXgs1b-1cXIR2Yj>

Z antického umenia sa zachovalo hlavne písomné diela alebo prvky antického umenia môžeme sledovať aj na zachovalých sochách, reliéfoch, kresbách a maľbách na keramike.

V antike boli súkromné záhrady pri stavbách využívané ako úžitkové. Reprezentatívne záhrady si Rimania zakladali prevažne pri svojich letných sídlach mimo mesta. Ich súčasťou mohli byť kúpele, obory so zverou na lov, úžitkové záhrady (Ing. arch. Jiří Kupka, 2006).

V renesancii záhrady získali iný význam ako mali v období stredovek. Pôvodne záhrady tvorené v uzavretých priestoroch začínajú byť otvorenejšie do krajiny, ich kompozícia je úzko spätá s kompozíciou stavby, spolu vytvárajú jeden celok. Základne prvky renesancie sa odrážali aj na tvorbe záhrad, kde boli používané geometrické tvary, súmerná kompozícia a časti záhrad boli od seba delené osami, ktoré korešpondovali s kompozíciou stavby. Záhrady získali rovnocennú hodnotu a preto sa na ich tvorbu začal dávať väčší dôraz. Pri záhradách architekti pracovali s prírodným terénom, ktorý je na území Talianska rôznorodý (Kalusok, 2004).

Pôvodným vzorom vývoja talianskej záhrady je záhrada Castello di Firenze. Začala sa tu používať ako perspektíva spájajúca časti záhrady. Pozornosť je venovaná aj scénickým efektom, terasám a dramatickému pôsobeniu optiky schodiska. Nájdeme tu už esteticky tvarované kríky. V 16. storočí záhrady začínajú podliehať prísnejšiemu geometrickému zobrazeniu, sú objavené vplyvy a pravidlá stavených a rastlinných prvkov (cs.wikipedia.org, 2011)

Renesančné záhrady neslúžili len ako obytné a dekoratívne, ale aj ako zbierka rastlín, zoologická zbierka cudzokrajných živočíchov. Tieto záhrady sa niekedy zvrhli v chaotickú zmes a preto bolo nutné tieto časti rozdeliť cestami, múrikmi, drevenými alebo živými plotmi.

obr. 21 zbierka rastlín - úžitková časť záhrady

zdroj 21 <http://i.pbbase.com/o6/17/342117/1/110059402.JhnEGPd5.IMGP2045.jpg>

Pôdorys záhrad, ako už je spomínané, má základ v šachovnicovom pôdoryse. Opakované geometrické tvary v záhrade sa často rozlišujú len ornamentmi. Vnútoraná časť je

väčšinou vyplnená trávnikom, úžitkovými záhonmi, strihanými kríkmi, bylinkami, broderiovým ornamentom alebo vysadené kvetmi. Alebo sú tu lochy len zatrávnené a zdobené ornamentmi vysadené kvetmi alebo len strihaným labyrintom.

Ornamenty, záhony, jednotlivé časti záhrady sú delené pravidelnými cestičkami , ktoré sa navzájom prekrývajú. V strede ciest sú umiestnené fontány, vodne nádrže alebo tvarované stromy. Na konci osy sú umiestnené vodné diela ako rôzne typy fontán , casino, rybníčky. Cesty sú často lemované radovou výsadbou stromov, alejí. Záhrady sú doplnené aj o dekoratívne prvky antiky, sochy, ktoré skrášľujú záhradu (obr. 16).

obr. 22 časť typickej renesančnej záhrady

zdroj 22 <http://templelandscape.typepad.com/.a/6a0133f4434e8c970b0133f5263e67970b-500wi>

Najvýznamnejším architektonickým útvarom sú talianske renesančné terasovité záhrady, ktoré sú ovplyvnené olivovými sadmi a vinicami. Pomocou ornamentálnych schodísk, sochárskych prvkov, vodných kaskád a stekajúcej vody je vytvorené záhrada s vyvýšenou plošinou. Súhra týchto umeleckých diel ako sochárstvo, vodné prvky a záhradné prvky môžeme nájsť v okolí Ríma, Florencie a Janova.

Na záhrade vatikánskeho Belvederu je jedna z prvých záhrad tohto typu tvorená sústavou troch terás. Rafael Santi založil záhradu vily Villa Madama s bohatými a maliarskou

intervenci sklbenými terasami. Tieto záhrady sa stávajú vzorom pre architektov 15. storočia, hlavne pre tvorbu záhrad pri vile v Tivoli a vo Frascati.

Ukážkovým príkladom terasových záhrad je Villa Lante v Bagnai, dielo architekta Giacomo Barozzi da Vignola. Je tam krásne prepojenie zostavy kaskád a vodných stružek končiacich v náročnom parteru s kludnými vodnými zrkadlami (Kluckert, 2005).

obr. 23 terasové záhrady Lante

zdroj 23 <http://www.sunsettraveler.com/DNNuke/Portals/0/2007med/401%20Villa%20Lante%20Gargens.JPG>

Okrem terasových záhrad v Taliansku vznikajú aj botanické záhrady, napríklad botanická záhrada v Padove z druhej polovice 16. storočia pripomína svojim kruhovým pôdorysom schéma ideálneho mesta.

Z terasových talianskych záhrad sa v rámci českej republiky stretne s Kráľovskou záhradou v Prahe, ktorá je často členená k popredným dielam európskeho vývoja talianskej renesančnej záhrady. Do strednej a severnej Európy prichádzajú vedomosti o talianskej renesančnej záhrade už v 15. Storočí. Aj napriek tomu v týchto severnejších častiach sa stále udržuje štýl stredoeurópskych záhrad. Nemení to ani príchod talianskych umelcov a záhradníkov. Renesančná záhrada vyrastala v strednej Európe ako zmes stredoeurópskych prvkov s talianskymi, ktoré boli ovplyvnené aj záhradami francúzskymi, nízozemskými a vlámskými.

5. Renesančné záhrady

5.1 Záhrada Boboli

Palazzo Pitti, sídlo Medicejských vo Florencii, je vlastne pôvodom renesančná pevnosť. Potvrdzujú to obrovské kamenné bosáže na fasádach a zvyšné artefakty. V pokoji a ochrane za touto hradbou vzniká svet pohody, krásy, pre zábavu aj poučenie. Záhrada, lepšie povedané komplex záhrad na celom pahorku s lesíkom Boboli.

obr. 24 záhrada Boboli-pôdorys

zdroj 24 http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/8/80/Boboli_pianta_antica.jpg/430px-Boboli_pianta_antica.jpg

obr. 25 hlavná os záhrad Boboli s pohľadom zo záhrady na zámok

Po vstupe do záhrady sa v strede nachádza renesančná kašna s bohatou sochárskou výzdobou. Osové cesty smerujúce na vrchol sú rytmicky delené rôznymi výtvarnými a antickými prvkami a sú ukončené na križovatke, rozdelenými pohľadmi, cestami, prírodou a kompozíciou (Jan Hendrych, 2000).

zdroj 25 http://www.palazzoguadagni.com/imgoffers/giardino_boboli.jpg

Jeden pohľad nás vráti späť k palácu, divadlu a namáhavému stúpaniu s čiernymi rampami. Druhým smerom vidíme tmavé údolie prevažne tvorené s cypriškov. Pôsobí to ako keby chcel niekto vyjadriť nekonečno, perspektíva bez zaujímavosti. Ale to len tak pôsobí a uvádza nás do omylu. Z tejto tmavej kolónie sa obojstranne rozvíjajú ďalšie záhrady, ktoré majú svoj vlastný výraz, zaujímavé miesta a svoju myšlienku. Je tam záhada ruží, citrónov, pomarančovníkov s oranžériou aj ornamentálnou brodériou (Kluckert, 2005).

obr. 26 "zem v oceáne"

Najvýznamnejšia záhrada je však záhrada pripomínajúca „zem v oceáne“, ktorá pripomína ostrovnú záhradu, ktorá je obklopená z oboch strán živým plotom, palmami a sochami, balustrádou a fontánami (obr. 21). Ocitneme sa v najnižšej časti tohto snového parku a záhradného diela, ktoré otvára bránu obyvateľom Florencie.

zdroj 26
<http://www.florenceholidays.com/images/firenze-boboli.jpg>

Stavba začala roku 1440 podľa návrhu renesančného architekta Filippa Brunelleschiho. Dokončilo sa to roku 1549. Veľké stĺpové nádvorie pochádza z roku 1568. A v roku 1630 boli pristavené Parigi dve palácové krídla.

Návrh na úpravu záhrad vypracoval roku 1549 architekt Niccolo Tribola na základe žiadosti od Leonory, manželky Cosima, zakladateľa panstva rodu Medicejských. V 17. storočí bola záhrada čiastočne zmenená a rozšíril ju Bernarde Buontalenti. Jedná os – palácová – vychádza z hlavného objektu, stúpa dramatickým terénom a je kratšia ako hlavná os – záhradná. Nastupuje cez priestor amfiteátru, ktorý je na svojich terasách modelovaný balustrádami a doplnený bohatou sochárskou výzdobou. Na konci je uzatvorený strihanou stenou zo stále zeleného živého plota. Do amfiteátru je možné sa dostať aj širokou oblúkovitou cestou. Pri vstupe je vybudovaná grotta – umelecká jaskyňa – navrhnutá Buontalentim. Vo vnútri nájdeme odliatky sôch od Michelangela, ktoré boli určené pre náhrobok Julia II. V pozadí je socha Venuše od Giovanniho da Bologna. Od amfiteátra vedie

cesta k Neptúnovej fontáne z roku 1565. Nachádza sa tam ešte socha bohyně hojnosti Abbondanza z roku 1636.

obr. 27 Grotta - umelecká jaskyňa

zdroj 27 <http://www.tuscany-by-divino.com/media/flor-boboli-grotto.jpg>

Záhradná os bola vytvorená ako mohutná promenáda z cyprískov, z ktorej odbočujú cestičky k menším záhradným miestam, napríklad do záhrady ruží, oranžérie,. Hlavná záhradná os je ukončená oválnou vodnou plochou so sochárskou výzdobou (Vasco del Isolotto), ktorá má v strede ostrov s kvietkami a so studňou. Tu môžeme nájsť Okeanos od Giambologniho. Celé to je obklopené strihaných drevín, kde sú umiestnené sochy. Krása starej záhrady vyžaruje dlhú cestu storočiami a bola by škoda, ak by táto záhrada, jej atmosféra boli zničené novodobou obnovou. Kompozícia tejto záhrady môže byť aj v dnešnej dobe pre nás inšpiráciou a návodom, ako sa správať k historickým pamiatkam, bez toho aby bol narušený ich pôvodný obraz.

obr. 28

zdroj 28 <http://photos.igougo.com/photos/journal/pref/e0381e1c59dd466e8e30779c9bfef7f9.jpg>

obr. 29

zdroj 29 http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/81/Boboli,_isolotto,_andromeda_03.JPG

5.2 Villa d'Este

Toskánsko svojou štruktúrou územia, kde nájdeme ako roviny, tak aj skalné útesy, až po divoké bystriny a vodopády, pôsobí občas dramatickým dojmom. K jednej takej riečke prišiel raz vnímavý človek, poriadkumilovný a mysliaci „geometricky“, ktorý prerobil terén, usmernil tok rieky, vymedzil jej priestor dekoratívnymi mantinelmi, dal jej sochy, mušle, monumentalitu hmoty a iskru hravosti. Vodu ale zároveň ukludnil, vytvoril z nich zrkadlá, upravil prírodu, cestičky a tienisté miesta. A potom jej dal zase voľnosť, nech si ide svojou cestou. Tým vznikla záhrada vrcholnej renesancie v Tivoli, Villa d'Este. V dnešnej dobe trochu poangličtená.

obr. 30 pôdorys záhrady d'Este

zdroj 30 . http://www.museolibroantico.com/images/mappa_tivoli.jpg

Pôvodná tvorba, pôvodné dielo patrilo v danom období medzi najdôstojnejšie sídlo v meste Tivoli, ktoré bolo obľúbeným letoviskom Rimanov. A nie je len náhodou, že v okolí nájdeme zvyšky letného sídla cisára Aeliusa Hadriána – Villa Adriana. Malebná krajina vápencovitého sabinského pohoria, dramatická už pôvodne vo svojej prírodnej podobe je k tomu už viac-menej predurčená. Pretekajú tu riečky Aniene a Herculanco, členitý terén skrýva pohľady do diaľky cez vinice a olivové háje, na rovinu rímskej Campanie so siluetou mesta Rím a jeho dominantami (Kluckert, 2005).

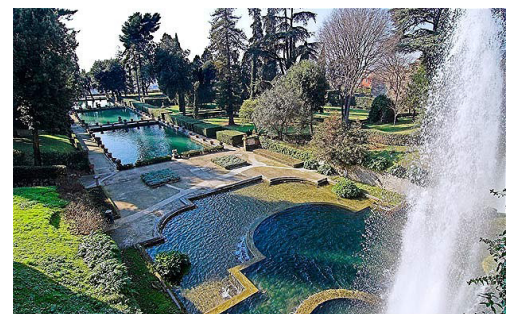
obr. 31 pohľad na panoramu mesta z terasovitej záhrady

zdroj 31 <http://static.panoramio.com/photos/original/8185366.jpg>

Guvernér mesta Tivoli, ktorý si toto miesto obľúbil, nechal prestaviť pôvodnú rezidenciu – kláštornú stavbu – do novej podoby renesančnej vily – casina. Túto prestavbu mal na starosti neapolský architekt Pirro Ligorio. Tento všestranný umelec spracoval taktiež aj úpravu okolia, záhrady. Vyriešil vodný systém kaskád, fontán a vodných kanálov v záhrade. Realizácia netrvala veľmi dlho, od roku 1549 do roku 1569 a dokončilo sa to ešte za života kardinála. Počas obdobia, kde záhrada bola spravovaná pôvodnými majiteľmi a to rodiny d'Este, tak záhrada aj vodné diela boli dotvárané a upravované. Kde pôsobila tvorba hlavne umelca G.Lorenza Berniniho (Otruba, 2003).

obr. 32 vodné diela

zdroj 32 http://i.telegraph.co.uk/multimedia/archive/02173/tivoli_2173840i.jpg

Od 18. Storočia, kde sa o záhradu prestalo starať, začína chátrať, sochy sa rozpredali. Až po prvej svetovej vojny, prechádza vlastníctvo do rúk štátu a začína sa rekonštrukcia.

V dnešnej dobe je komplikované nájsť pravidelnú kompozíciu záhrady, lebo do jej štruktúry zasahujú rozrastené solitérne, ale aj skupiny stromov, hlavne stále zelených z voľných náletov, ale aj zámerne vysadených. Dominantou celku je casino – villa, pôvodná jednoduchá renesančná stavba, nachádzajúca sa v najvyššej časti záhrad. Priečna os villy je situovaná ako os záhrady. Hlavný vstup je vedený bránou v hradnej stene, ktorý vedie zdola hore a celý čas sa pohľad upiera na renesančnú stavbu – casino, s odbočkami po stranách do ďalších časti záhrad.

obr. 33 pravidelná štruktúra s nepravidelnou výsadbou rozrastených solitér

zdroj 33 http://www.italylimousine.com/_img_sez/107-3-grande-1-rome_villa_d_este.jpg

Spodná, rovinná časť záhrady, stúpa k vile piatimi terasami s centrálnymi schodmi, diagonálnymi cestami, rampami, bočnými schodmi. Táto časť je ukončená sústavou bazénov, pôvodne určené pre chov a lov rýb a vodné vtáctvo. Okraje sú vyzdobené dekoratívnymi vázami. Tým sa vytvára priečna os kompozície, od ktorej sa potom odvíjajú skladby fontán a kaskád. Hlavnou dominantou je „Fontána vodných varhan“, navrhnutá ako barokná kompozícia Lignoriom, s plastickým reliéfom, Hermy, Orfeom, Apolleonom, Marsyom a ďalšími mytologickými postavami. V strede sa nachádza Berniniho pavilón. Varhany fungovali pomocou vody, stlačovaním vzduchu s príslušnými rozvodmi do píšťal (Jan Hendrych, 2000).

Výškový rozdiel v priečelí vodných bazénov je prekonaný vodopádom z Neptúnovej fontány v popredí, ktorú navrhol Ligorio. V najspodnejšej terase je situovaný oválny bazén s „Fontánou draka“, obkolesený schodiskom. Tým je zdôraznený, ale hlavne striekajúcou

vodou v stĺpcoch v strede záhrady. Na ktorú je naviazaná „Alej sto fontán“ vytvorená množstvom malých fontán, s rôznymi strikmi, rytmicky prerušovanými drobnými kamennými sochami. Alej ukončuje miniatúra Ríma s pahorkami, dominantami a riekou, pod dohľadom bohyne Minervy. Na opačnom konci priečnej osi je „Oválna fontána“ s dominantou Sibillou Tiburskou, je to umelo vytvorený skalný útvar s tufu. Na hlavnej ose môžeme nájsť ešte „Pohárovú fontánu“ (Kluckert, 2005).

Vodných diel je v záhrade ešte oveľa viac, ktoré sú vždy naviazané na celkovú kompozíciu záhrady. U vstupného vchodu je postavená socha bohyne hojnosti ,Venuše Effzskej. Toto dielo je príkladom a vzorom myšlienkového aj finančného bohatstva tvorcov a investorov a svojou až nadmernou rozmanitosťou zobrazuje vrcholnú renesanciu (Thacker, 1979).

obr. 34

zdroj 34 <http://static.panoramio.com/photos/original/40106741.jpg>

Záhrada je bohato vysadená cypřišovými stromami, aleje stromov, citrusy, končiace ružami a vavrínom, myrtami, stále zelenými stromami, cesmínami a cibulovinami. Vodnými prvkami prerastajú rôzne druhy paprade. V záhrade tiež je kolekciou historické ruže (Otruba, 2003).

Niektoré kamene sú tu použité ako znak rodu d'Este – strieborný orol a francúzska ľalia. Palác tejto rodiny je unikátnou pamiatkou globálneho významu, je určite najdôležitejším renesančným objektom v celom Taliansku. Jej záhrade mala zásadný vplyv na šírenie do Európy renesančnú záhradnú architektúru. Villa d'Este je od roku 2001 zapísaná do zoznamu svetového dedičstva UNESCO.

obr. 35 Villa d'Este

zdroj

35http://3.bp.blogspot.com/_WB_yLzSxyk4/SRg8QYR3t0I/AAAAAAAAIcU/0GKcEb8RAa8/s1600/IMG_8380.jpg

obr. 36 pohľad do záhrady so symetrickým záhonom, stenou s freskami, a výsadbou solitérnych stromov

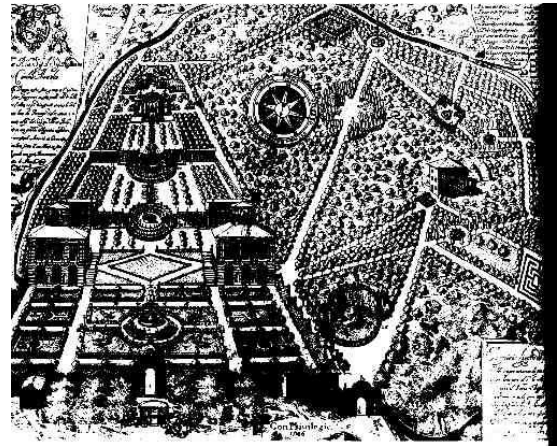

zdroj 36 http://www.gardenvisit.com/assets/madge/villa_deste_como2/original/villa_deste_como2_original.jpg

5.3 Villa Lante

Náchádza sa v meste Bagnaia, ktoré pôsobí ako orlie hniezdo na skalnatom ostrove členitej krajiny. V jeho okolí sa rodí a dozrieva víno a olivy. A nájdeme v ňom aj perlu talianskeho záhradného umenia – Villa Lante. Siluetu tohto diela je možné vidieť z námestia od kampanily. Odtiaľ k nej vedie cesta tvorená kamennými doskami obkolesená krásnymi renesančnými a barokovými domčekmi, ktorá je zároveň aj hlavnou osou kompozície. Ktorá od pôvodného vstupu pokračuje celou záhradou.

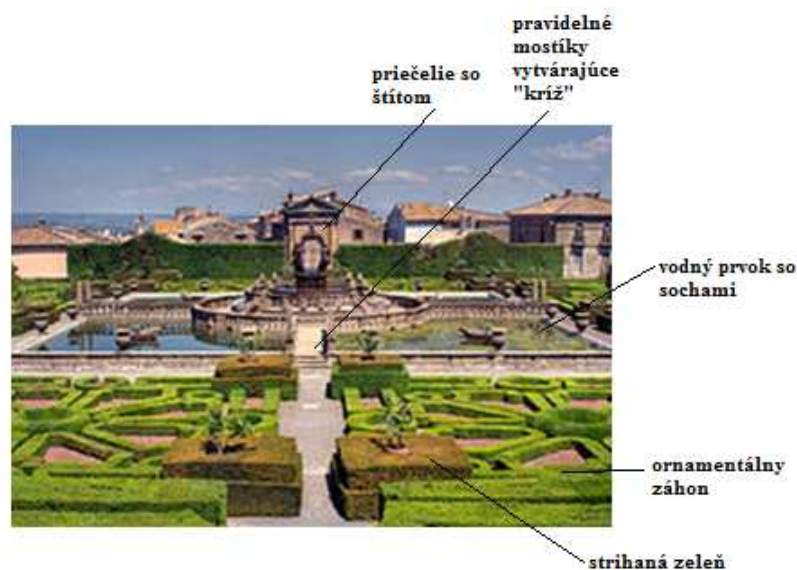
obr. 37 pôdorys Villa Lante

zdroj 37 http://italypicgallery.com/wp-content/uploads/bagnaia_plan.jpg

V tejto časti krajiny, ktorá je naviazaná na dedinu, bol lovecký revír biskupa z Viterba, R. S. Riaria, ktorý tam nechal postaviť lovecký domček roku 1477. Súčasťou tejto úpravy bol aj systém vodných plôch a stavieb ako kanály, bazény, fontány. Ottavio Riario následne nechal ohradiť celú plochu a nechal tam postaviť loveckú vilu (Otruba, 2003).

obr. 38 symetrické zobrazenie renesančných prvkov v záhrade

zdroj 38 http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/48/Villa_Lante_Jardins.jpg/250px-Villa_Lante_Jardins.jpg

O histórii celej záhrady dodnes svedčia obrovské duby cesminolistých a ďalšie dreviny. Pegasova fontána je hlavným miestom pri vstupe a roku 1566 nechal kardinál G. F. Gambara samostatne vybudovať záhradu ako významný kompozičný celok, ktorý je v dnešnej dobe stredobodom. Kardinál chcel, aby stredobodom a dominantou bola záhrada. V roku 1656 prenajím a potom časom aj vlastní záhradu vojvoda Ippolito Lante. Jeho rodina spravovala a užívala tento areál skoro 300 rokov ako svoje letné sídlo. Najväčšie zmeny tu zanechal neznámy francúzsky záhradník zmenou v spodnej časti diela. Vytvorili tu broderiový vzor a upravili tvar obvodových strihaných stien podľa francúzskeho dobového spôsobu. Veľký rozkvet záhrada zaznamenal pôsobením manželky dona Vincenza Lante, Margherity Maressconti. Počas druhej svetovej vojny bola ale záhrada značne poškodená. V roku 1953 záhradu odkúpil Angello Cantoni a založil „Spoločnosť Villa Lante“, ktorá sa staral o jej zachovanie.

obr. 39 vodné prvky - kaskády

zdroj 39 <http://cache2.artprintimages.com/lrg/22/2271/QYQZD00Z.jpg>

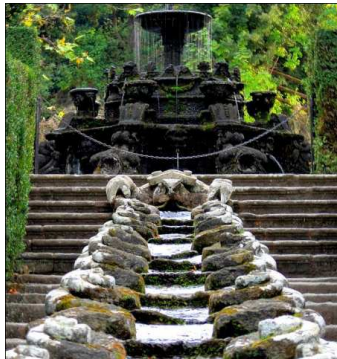
Kompozícia záhrady je striktno osová. Rozvíja sa od hlavného osového vstupu, od mesta. Dominantou je voda v architektonických spoločenských spolu s terénnymi úpravami, tvarovanou zeleňou a odprevádzané okolitou zeleňou okolitých lesov. Hlavným vstupom prichádzame do broderiového parteru, kde dominuje štvorcový bazén, rozdelený mostíkmi s cestami štyroch kvadrantov. V strede je fontána Maurov so štyrmi postavami. V okolitých ornamentoch sa striedajú rôzne odtiene tvarovanej zelene, ktoré pri rôznom svetle vytvárajú zaujímavé farebné variácie (Otruba, 2003).

obr. 40 ornamentálna výsadba s vodným prvkom zdroj 40 http://4.bp.blogspot.com/_RkNdvMY_IIY/TL0BIvpJGeI/AAAAAAAAAB6U/KAPmWVHNKwg/s1600/IMG_4080_1.JPG

Ďalej osa pokračuje v prudkom svahu medzi pavilónmi k priestoru s okrúhlou fontánou – „Fontána dei Lumini“ a odtiaľ ide schodisko k ďalšiemu centrálnemu priestoru a motívu – „Tavola dei Cardinale“. Tento priestor je zakončený fontánou Gigantov. Osa ďalej pokračuje pozdĺž vodných kaskád, vodná reťaz s motívom račích klepiet. Kaskáda je prepojená s Fontánou delfínov, z ktorej je voda vedená pod zemou a na povrch vyviera cez ústa veľkého raka (Otruba, 2003).

obr. 41 vodná kaskáda

zdroj 41 <http://bigblogger.lidovky.cz/blog/7697/244724/14.jpg>

Na najvyššom priestore je dispozícia grotta a „Fontana del Diluvio“, ktorá symbolizuje potopu sveta. Po stranách grotty sú chrámy múz. Tento najvyšší bod záhrady je zároveň a symbolizuje jej začiatok. Začiatok jej myšlienkovej gradácie, celkového usporiadania motívov, preberajúce mnoho vecí z antickej a aj pohanskej mytológie. Aj keď prvotná myšlienka bola zameraná, že priestor bude prevažne využívaný cirkevnými predstaviteľmi. Postupne boli záhrady dopĺňané rôznymi rastlinami, kvetmi, dekoráciami, ktoré v konečnom dôsledku nie sú veľmi vhodne koncipované do prostredia (Novák, 2009).

obr. 42 grotto

zdroj 42 <http://media-cdn.tripadvisor.com/media/photo-s/01/48/ca/cc/fontana-del-diluvio.jpg>

Z hľadiska architektonicky-záhradnej tvorby je táto záhrada jedinečným príkladom vyjadrenia myšlienky za pomoci architektizovaného priestoru, vegetácie, terénu sprevádzané životodarným médiom – vodou (Otruba, 2003).

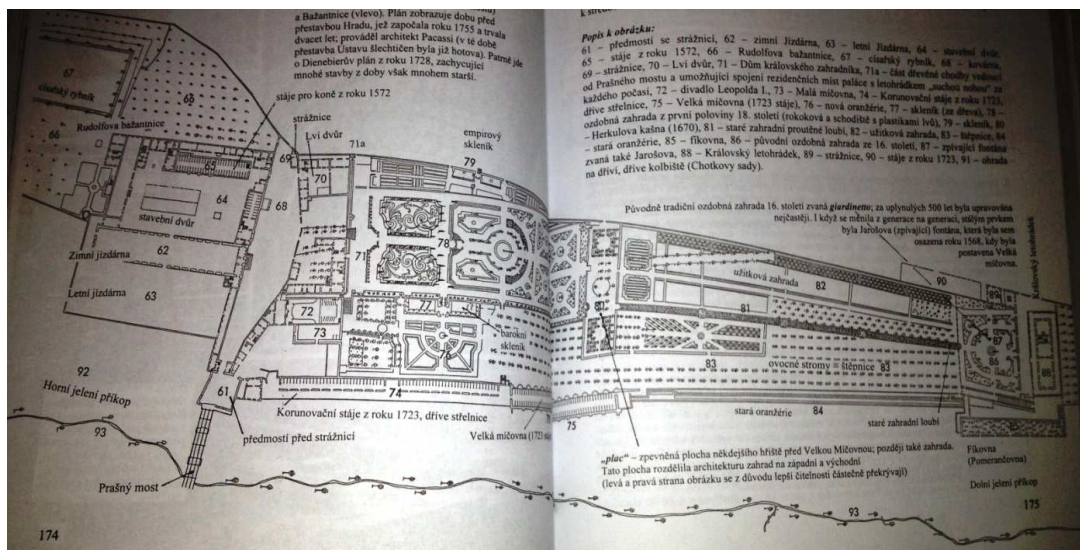
obr. 43 kaskádova kašna s broderiou

zdroj 43 http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/ce/Jardins_da_Villa_Lante_em_Bagnaia1.jpg

5.4 Kráľovská záhrada Pražského hradu

Na mieste starých viníc ju založil cisár Ferdinand I. Habsburský. Jej účelom bolo zaistiť kráľovskému dvoru reprezentatívne priestory pre rôzne slávnosti, ale taktiež zhromažďovanie exotických rastlín z ďalekých zemí.

obr. 44 pôvodný pôdorys Kráľovských záhrad

zdroj 44 kniha Pražský hrad - Procházky s architektom Procházkou

Kráľovská záhrada prešla počas stáročí množstvom zmien, do ktorých sa vpísalo nemálo dobových architektov. Jej súčasná podoba je výsledkom dlhoročného vývoja – od renesancie, cez barok a krajinárske úpravy v 19. Storočí až po novodobú konštrukciu moderných skleníkov. Štýlová pestrosť záhrady je preto veľká, ale značná roztrieštenosť záhrady nepôsobí v záhrade rušivo (Hoskovec, 2008).

Kráľovská záhrada bola založená na mieste piatich viníc. Taliansky záhradník Francesco začína pestovať južné ovocie, rúže a vzácne druhy vinnej révy. Záhrada ešte nemala typický renesančný okrasný parter. Bol tvorený z desiatich samostatne oplotených pôch. Záhrada tak bola rozdelená na viaceré časti, kde sa pestovala vinná réva, ovocné stromy ako broskyne, slivky, mandľovníky, hrušky, čerešne.

obr. 45 Míčovna - fresky

Východná časť bola ohradená ohradou v roku 1538 kvôli výstavbe letohrádku, ktorú mal na starosti Paolo della Stella a murársky majster Giovanni Spatio. Roku 1541 je stavba dokončená. 2. júna 1541 bol požiarom zničený prístup do záhrad, pričom bola zničená aj časť hradu. Oprava hradu sa dostáva do popredia a záhrada začína chátrať. Až po siedmych rokoch dochádza k obnoveniu záhrad. Je vybudovaný drevený Leví dvor, míčovna, strelnica a obnovený drevený most (Pohl, 2006).

zdroj 45 Romana Matějčková

Začiatkom 16. storočia sa realizuje Wolhmutov návrh na výstavbu špeciálneho zariadenia na pestovanie cudzokrajných rastlín. Bola to fíkovna umiestnená na nižšej terase. Vďaka Rudolfovej zberateľskej vášni sa rozrastá zbierka cudzokrajných rastlín. K tomu to účelu dal kráľ zriadiť na svahu Jelenieho priekopu oranžériu. Chovajú sa tu taktiež aj neznáme druhy zvierat a vtákov (Pohl, 2006).

Za vlády cisára Rudolfa II. sa záhrada ďalej rozvíjala, na hornej terase boli pestované exotické rastliny, hlavne cibuľoviny a korenie, dolná terasa slúžila hlavne k spoločenským hrám. Vo východnej časti záhrady bola štepnice s ovocnými stromami, okolo Spievajúcej fontány sa rozkladalo giardinetto zo štyroch záhonov. V letohrádku mal svoje observatórium údajne aj sicár Tycho Brahe. V roku 1590 tu vznikla oranžéria, v ktorej sa pestovali citrusy, marhaníky a fíkovníky. V západnej časti oranžérie dnes nájdeme úplne nový skleník, ktorý tu bol postavený v roku 1999 podľa projektu Evy Jiříčnej. Slúži k pestovaniu izbových rastlín pre priestory Hradu, časť skleníka je upravená aj pre potreby reprezentácie (Ing. arch. Jiří Kupka, 2006).

Výrazné zmeny nastali v baroku, veľká prestavba sa uskutočnila hlavne v rokoch 1728-1735. Na hornej terase vznikol parter z *Buxus sempervirens* a na dolnej terase bazén obklopený *Tillia cordata*. Cenná sochárska výzdoba z dielne Matyáša Bernarda Brauna, Kilián Ignác Dientzenhofer tu postavil skleník.

obr. 46 lipová alej

Na konci 18. Storočia záhrada opäť prešla značnými premenami, tento krát sa na jej vzhľade podpísali módne krajinárske slohy. Osou východnej časti záhrady sa stala platanová aleja, štepnicu nahradila krajinárska úprava, giardinetto pri letohrádku bola úplne zrušená. Až úpravy v 20. storočí obnovili staré giardinetto pred letohrádkom, jeho súčasná podoba je dielom Pavla Janáka a Otakara Fierlingera (Hoskovec, 2008).

zdroj 46 Romana Matějčková

Kráľovské záhrady sú v dnešnej dobe využívané k rekreácií, k poznávaniu, k študijným účelom, ale aj k rôznym spoločenským akciám, ako je napríklad vinobranie.

obr. 47 Kráľovský letohrádok, ornamentálna záhrada so spievajúcou fontánou

zdroj 47 Romana Matějčková

Pri kráľovskom letohrádku je typická renesančná záhrada, tvorená symetricky geometrickými tvarmi tvorené stále zeleným strihaným buxusom a trávnatou plochou. Tieto časti sú predelené kolmo na seba nadväzujúcimi chodníkmi zo štrku. V strede, kde sa hlavné osy prepájajú je umiestnená spievajúca fontána (Ing. arch. Jiří Kupka, 2006).

obr. 48 Spievajúca fontána

zdroj 48 Romana Matějčiková

„Fontánu tvoří dvě nad sebou umístěné mušlovité nádrže, spojené silným sloupem. Dřík sloupu je bohatě zdoben figurálními motivy bájných postav, vrchol fontány je zakončen soškou dudáka. Původně nad ním bývala ještě dvouhlavá orlice. Jako zpívající se označuje proto, že voda dopadající na bronzový disk vytváří zvuk. Pokud člověk přiloží ucho zesponu bronzové mísy, měl by zaslechnout resonanci v oblasti tónu „a“. Zvuk dopadající vody připomíná velmi vzdálené zvonění všech pražských zvonů (cs.wikipedia.org, 2011).“ Záhada je kompozične prepojená s kráľovským letohrádkom (Kalusok, 2004).

V renesancii boli využívané fresky na dotváranie prírody na stavbách a tým zmierňuje prepojenie záhrady s priečelím letohrádku. Sú tam využívané rovnaké symetrické kompozície, takže záhrada sa navzájom neruší s architektúrou stavby a tak má človek možnosť si oddýchnuť na lavičkách v parku za príjemného žblnkotu vodu zo spievajúcej fontány. Z tejto záhrady je prechod do voľného priestoru parku, ktorý je tvorený veľkými trávnatými plochami a výsadbou rôznych druhov stromov, prevažne listnatých, ale nájdeme tu aj stromy ihličnaté a kríky stále zelené, ktoré dotvárajú vzhľad záhrady aj v zimnom období. Trávnaté plochy sú predelené asfaltovými chodníkmi, ktoré síce mierne narušujú celkový dojem prostredia, ale z praktického hľadiska využívania sú vhodné. Parkom vedie hlavná os, ktorá je lemovaná stromovou výsadbou a je zakončená výklenkom so sochou (Pohl, 2006).

obr. 49 panorama Kráľovskej záhrady

zdroj 49 Romana Matějčková

Ďalšia časť záhrad je tvorená symetrickým okrúhlym tvarom. V strede plochy je fontána s vodotriskom. Kamenný lem fontány je zjemnený výsadbou bergenní. Pred fontánou je výsadba ornamentálneho záhona, ktorý je tvorený letničkami a počas mesiacov sa výsadba a farba mení. Ďalej prechádzame po kamennom schodisku, ktoré je po bokoch skrášlené kamenným zábradlím a dvomi sochami levov (Heike, 1984).

obr. 50 letničkový ornamentálny záhon, kamenná fontána, stromová alej

zdroj 50 http://www.vyletnik.cz/images/vylet/uzivatele/michellin/zahrady_prazskeho_hradu-8de.jpg

V Kráľovskej záhrade je rôznych sortiment drevín. V dnešnej dobe prechádza záhradami môže mať funkciu náučnej prechádzky, lebo väčšina stromov je už označená a pomenovaná ako českými názvami, tak aj latinsky.

V parku sú vysadené ako listnaté stromy a kríky *Aesculus x carnea* 'Hayne', *Aesculus hippocastanum* L., *Tilia cordata*, *Carpinus betulus*, *Fagus sylvatica*, *Tilia tomentosa* 'Moench', *Cornus mas*, *Acer saccharinum* 'Marsh', *Robinia pseudoacacia* L.,

obr. 51 Stálezelené stromy a kríky - kompozícia farieb

zdroj 51 Romana Matějčková

Quercus robur L., *Acer campestre* L., *Gingo biloba* L. a ďalšie. Tak tam nájdeme aj stálezelené dreviny ako *Taxus baccata* L., *Chamaecyparis nootkatensis*, *Pinus strobus* L., *Pinus nigra* 'Arnold', *Juniperus x media* a ďalšie.

obr. 52 kompozícia stálezelených stromov a listnatých, voľná výsadba

zdroj 52 Romana Matějčková

Kráľovské záhrady, čo sa týka rôznorodosti zelene, rastlín, výsadby, pestovania rôznych cudzokrajných rastlín oproti minulosti značne poklesla. Je to aj z dôvodu, že v minulosti to boli záhrady ako reprezentačné, tak mali funkciu aj úžitkovú. V dnešnej dobe je funkcia prevažne reprezentačná a náučná. Ani samotnej údržbe nie je venovaná taká pozornosť ako v minulosti, ani finančné prostriedky. Ornamentálne záhony boli zjednodušené, ale v priebehu ročného obdobia sa ich farebné variácie viackrát menia a aj olistenie stromov mení farbu, čo dáva záhradám zaujímavý premenlivý vzhľad (Heike, 1984).

obr. 53 ornamentálny záhon - jar

zdroj 53 Romana Matějčková

obr. 54 ornamentálny záhon - leto

zdroj 54 Romana Matějčková

obr. 55 ornamentálny záhon - jar

zdroj 55 Romana Matějčková

obr. 56 ornamentálny záhon - leto

zdroj 56 Romana Matějčková

5.5 Brandýs nad Labem

Na skalnatom ostrohu nad Labem, pri starej ceste pražsko-lužickej, sa zdvíhajú mohutné steny brandýskeho zámku. V literatúra sa môžeme dočítať, že zámocká brandýska záhrada je v celých stredných Čechách jedinou zachovanou renesančnou záhradou, ak nepočítame Kráľovské záhrady.

obr. 57 zámek Brandýs nad Labem a část zámockej záhrady

Zámok bol obľúbeným sídlom Habsburgovcov, Ferdinanda I. a po ňom Maximiliána II., ktorí tu mali lovecké sídlo. Už roku 1563 bola pri zámku založená záhrada s vinohradom. Rudolf II. nechal v záhrade vybudovať letohrádok, kašny, vivaria, míčovnu a terasu, ktoré projektoval popredný dvorský architekt z Florencie, Giovanni Gargioli. Bolo to jeho hlavné mimo pražské letné sídlo.

zdroj 57 <http://www.portalmest.cz/obrazky/zamek-brandys-nad-labem-8.jpg>

Zámok a záhradu spojovala krytá chodba dlhá 80 m, nazvaná Rudolfínka, ktorá na pilieroch pokračuje cez hradnú priekopu. Súkromná záhrada bola oddelená balustrádou, ktorú postavila kamenická huť mistra Antonia Brocca a dnes je jednou neskoro renesančnou stavbou zachovaná z pôvodnej cisárskej záhrady, jej nádheru farebne opísal staroboleslavský jezuita Bohuslav Balbin (Novák).

Záhrada bola rozčlenená hlavnou promenádou na ovocný sad a časť s pravidelnými obrazmi zo strihaných drevín. V záhrade boli pestované aj exotické dreviny ako olivy a cedry. K zámku taktiež patril aj lovecký revír a bielymi jeleňmi. Záhrada bolaroku 1693 zničená, počas tridsaťročnej vojny bol zničený aj zámok. V roku 1640 bol terén záhrady značne zmenený, bol tu vybudovaný obranný systém a materiál zo záhradných stavieb bol využitý na opevnenie. V tejto dobe bola zničená aj Rudolfínka, ale časti zámku sa zachovali. Po tridsaťročnej vojne bol zámok a aj záhrada obnovené. V roku 1740 bol postavený ananášový skleník, v 19. Storočí postavený empírový altán a priestor pred vchodom do zámku bol osadený a jeho stredom bola vysadená jírovcová alej.

obr. 58 Alej

zdroj 58 Romana Matějčková

obr. 59 Alej-leto

zdroj 59 <http://botany.cz/cs/brandys-nad-labem/>

Pri rekonštrukcii sa vychádzalo zo zachovalých plánov z doby neskoršej ako rudolfínskej. Celková plocha záhrady sa zmenšila zástavbou a ostali len 4 hektáre. Taktiež obora nadväzujúca na záhradu zmizla. V roku 1984 bola opäť záhrada rekonštruovaná podľa návrhu A. Beneše, terasy boli rozčlenené v pravidelných obrazcoch s fontánou uprostred. V roku 2006 bola opravená aj Rudolfínka, pri ktorej boli nájdené zvyšky renesančného aj barokového podkrovia a sgrafita v časti priliehajúcej k zámku (botany.cz, 2007-2012).

Park veľmi nie je bohatý na zaujímavé dreviny *Fraxinus excelsior* 'Diversifolia', *Quercus robur* 'Fastigiata', kultivary *Chamaecyparis pisifera*, ďalej borovice vejmutovky, douglasky, šacholány a staré tisy.

obr. 60

zdroj 60 Romana Matějčková

obr. 61 vedľajšia os

zdroj 61 Romana Matějčková

Pravidelné obrazce sú zo strihaného *Ligustrum vulgare*, *Ribes alpinum*, *Acer campestre* a *Carpinus betulus*. Nepravidelná starostlivosť o záhradu sa prejavuje prerastaním strihaných kríkov jasanom, javorom mliečnym, čiernym bezom a koprivou (Heike, 1984).

obr. 62 reprezentatívna časť - leto

obr. 63 reprezentatívna časť - jar

zdroj

62http://img7.rajce.idnes.cz/d0703/5/5275/5275531_e659351df6e6f4e9b8fe132abeaab62f/images/IMG_8353_Brandys_nad_Labem-zamecka_zahrada.jpg

Záhrada sa má stať súčasťou náučnej cesty „Krajinou Rudolfa II.“ spájajúce Brandýs, Lysú nad Labem a Benátky nad Jizerou (botany.cz, 2007-2012).

Záhrada zámku Brandýs nad Labem sa uvádza ako jediná zachovala renesančná záhrada v stredných Čechách, ak nepočítame Kráľovské záhrady. Tým aká prestíž sa na túto záhradu kladie je v dosť zanedbanom stave bez riadnej údržby zelene v záhrade. Dôkazom sú chýbajúce časti v živom stíhanom plote, ktorý má vytvárať geometrické obrazce. Ďalej

štrkovitými chodníkmi prerastá burina a tým sa efekt pravidelného delenia stlmuje. Kamenné stavby sú zanedbané a poškodené grafitmi. V areáli sa nachádza detské ihrisko, ktoré svojím konceptom a farbami vôbec do prostredia nezapadá, ale je to aspoň dôvod, prečo do renesančnej záhrady aspoň občas zavítať. Z renesančného klenotu, ktorý nám má predávať informácie z minulosti sa stal klasický mestský zanedbaný park.

obr. 64 renesančný park s detským ihriskom

zdroj 63 Romana Matějčková

5.6 Letohrádok Kratochvíle

V stredoveku v južných Čechách vládol rod Rožmeberkových a ich hlavným sídlom bol Český Krumlov. V druhej polovici 16. Storočia vládol rožmberským majetkom Vilém z Rožmberka a jeho mladší brat Petr Vok. V tej dobe patrili k dobrému vzdelaniu mladého panovníka takzvané kavalírske cesty do cudzích zemí, pri ktorých mladí zástupci rodu získavali nové skúsenosti, ktoré im pomáhali pri budúcej vláde.

obr. 65 areál Kratochvíle z vtáčej perspektívy

zdroj 64 http://www.zamky-hrady.cz/1/img/kratochvile_let.jpg

Obaja mladí Rožmerkovci podnikli svoju kavalírsku cestu do Talianska, ktorá ich okúzliła natoľko, že keď sa vrátili späť do rodnej zeme, tak si pozvali niekoľko talianskych umelcov a spoločne s českými remeselníkmi a umelcami vybudovali na mieste malého loveckého zámočka Leptáč nový letohrádok so záhradou. V móde bol pobyt na vidieku a splynutie s prírodou. Preto sa začali stavať lovecké zámočky a letohrádky (www.npu.cz).

Renesančné záhrady boli koncipované hlavne z vtácej perspektívy, pre pohľad z vtácej perspektívy. Koncipovaná záhrada do rôznych pravidelných geometrických tvarov a súčasťou týchto zámočkových záhrad boli aj bylinkové a zeleninové záhony, bola to taká oáza medzi divočinou. Bylinky sa používali prevažne v lekárstve alebo ako strava alebo len tak na okrasu.

Miesta s bylinkovými záhonmi boli síce menej atraktívne ako priestory záhrady určenej k reprezentáciám, ale aj napriek tomu boli veľmi využívané. Medzi pestované bylinky tam patrili šafrán, šalvia, materina dúška. Medzi dovážané bylinky patrili mäta, muškátový oriešok, muškátový kvet, žen-šen.

obr. 66 bylinková záhrada

zdroj 65 <http://itras.cz/fotogalerie/zamek-kratochvile/velke/kratochvile-014.jpg>

Roku 1583 začala prestavba. Miesto kde sa v dnešnej dobe nachádza zámok Kratochvíle boli v minulosti bažiny a močiare. Aby mohol zámok stáť na mieste, do zeme boli zarazené drevené koly, ktoré stavbu nadnášali a podopierali. Voda z vodného priekopu, ktorý lemuje zámoček slúži ako ochrana drevených kolov. Do vodnej priekopy boli umiestnené mechanizácie, ktoré pre pobavenie šľachticov, pohybovali vodou a chrlili vodu (www.npu.cz).

obr. 67

zdroj 66 <http://www.nase-pamatky.cz/pic/galerie/24.jpg>

Zámok Kratochvíle svojou kompozíciou a symetriou nemá v strednej Európe konkurenta, až na pár výnimiek. Areál letohrádku a zámočkej záhrady taliansky architekt rozvrhol do pravidelného obdĺžnikového pôdorysu, do renesančných pravidiel. Začlenenie starej tvrze robilo problémy, ale nakoniec ho prepojil s letohrádkom a využil odvodňovacie kanály. Záhrada bola pravidelne členená a vysadená množstvom stromov.

obr. 68 alejova výsadba stromov

zdroj 67 http://img1.ceskatelevize.cz/program/porady/10213421496/foto09/409236100211001_06.jpg

zdroj 68 http://img1.ceskatelevize.cz/program/porady/10213421496/foto09/409236100211001_05.jpg

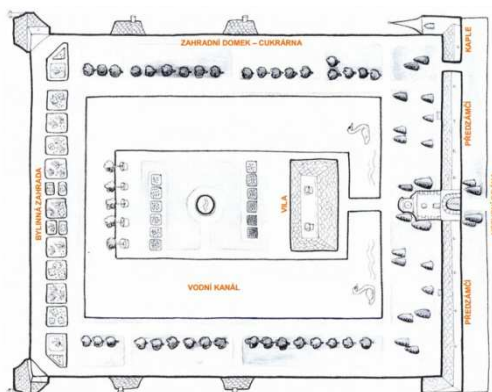
obr. 69 typické ornamentálne záhony

Renesancia objavila taktiež zlatý rez, ide o matematickú konstantu, ktorá stanoví ideálny pomer medzi úsečkami, ktorý vidno v záhrade skôr z vtáčej perspektívy. Stena oddeľujúca areál od krajiny je zdobená freskami a obrazcami, malým výklenkami a sochami.

Predná časť záhrady je tvorená starými budovami a kapličkami, ktorých štukovú výzdobu doniesli taliansky umelci. Stavba bola dokončená v priebehu krátkej doby, za 6 rokov, ktorej sa už Vilém z Rožmberka nedožil (Novák, 2009).

obr. 70 pravidelný pôdorys

obr. 71

zdroj 69: <http://www.npu.cz/download/1248428045/01-Kratochvile.pdf>

zdroj 70 <http://itras.cz/fotogalerie/zamek-kratochvile/velke/kratochvile-011.jpg>

6. Porovnanie

V Taliansku môžeme nájsť krásne zachované renesančne záhrad v pompéznych veľkostiach a rozsahu. Jednou z nich je aj záhrada Villa Lante, ktorá ma terasovitý spád, je symetricky zrkadlovo rozdelená po hlavnej osy a jej pôdorys je striktne sústredený na geometrické prvky. V záhrade nájdeme typické renesančné vodné prvky. Na začiatku záhrady, medzi ornamentálnymi záhonmi je v strede usadená kašna s pôdorysom štvorca, ktorá je symetricky rozdelená mostíkmi zo všetkých štyroch strán, pričom vytvárajú menšie štvorcové plochy. V strede, kde sa mostíky spájajú je na kruhovej ploche umiestnená socha. Ornamentálne záhony sú tvorené zo živého strihaného plota do výšky cca 50 cm, takže ornamenty je jednoduché vidieť rovno z miesta, nemusíme kvôli tomu na vyvýšenú plochu. Záhony sú vyplnené kamienkami, čím sa rozdielnou farbou zdôrazňuje ornament.

Prechod medzi Prednou časťou a zvyškom záhrady je delený renesančným zámkom, za ktorý nájdeme pôdorysne stále koncipovanú záhradu do geometrického tvaru, ale už z voľnou výsadbou stromov a živého porastu. Priamo po hlavnej osi je v strede, kde sa chodníky pretínajú, postavená fontána. Výsadba je už kombinácia viacerých poschodí zelené, miesto začína naberať intímnejší nádych, človek sa môže nerušene ponoriť do svojích myšlienok.

Najvyšší bod záhrady je vymedzený krásnym sochárskym dielom, vodným prvkom-fontánou. Táto časť je vymedzená dvomi voľnými plochami s trávou, stále s geometrickým pôdorysom, ktoré majú voľnú výsadbu. Pozornosť je tu sústredená ako na vodný prvok, ktorý vedie po hlavnej osi až k fontáne. „Fontána Bohov“ je unikátny dielom, kde sa prejavil vplyv antiky, ktorú predstavujú sochy Bohov. Fontána je mohutná a má ako estetický efekt, tak aj funkčný a to, že delí dve časti záhrady a za ňou je vybudované schodisko, ktoré vedie do najvrchnejšej časti.

Najvyššia časť záhrady je pôdorysne oveľa užšia ako prvé časti. Jej pozornosť je sústredená k ďalšiemu vodnému prvku, ktorý je centrálné umiestnený pozdĺž hlavnej osi a vedie k „fontáne Delfínov“. Voda je vedená pozdĺž vodných kaskád, ktoré majú tvar krabích klepiet. Z fontány sa potom dostáva voda pod povrch a vyviera z krabích úst.

Záhrada je ukončená uzavretým priestorom, kde sa na konci hlavnej osi nachádza grotto.

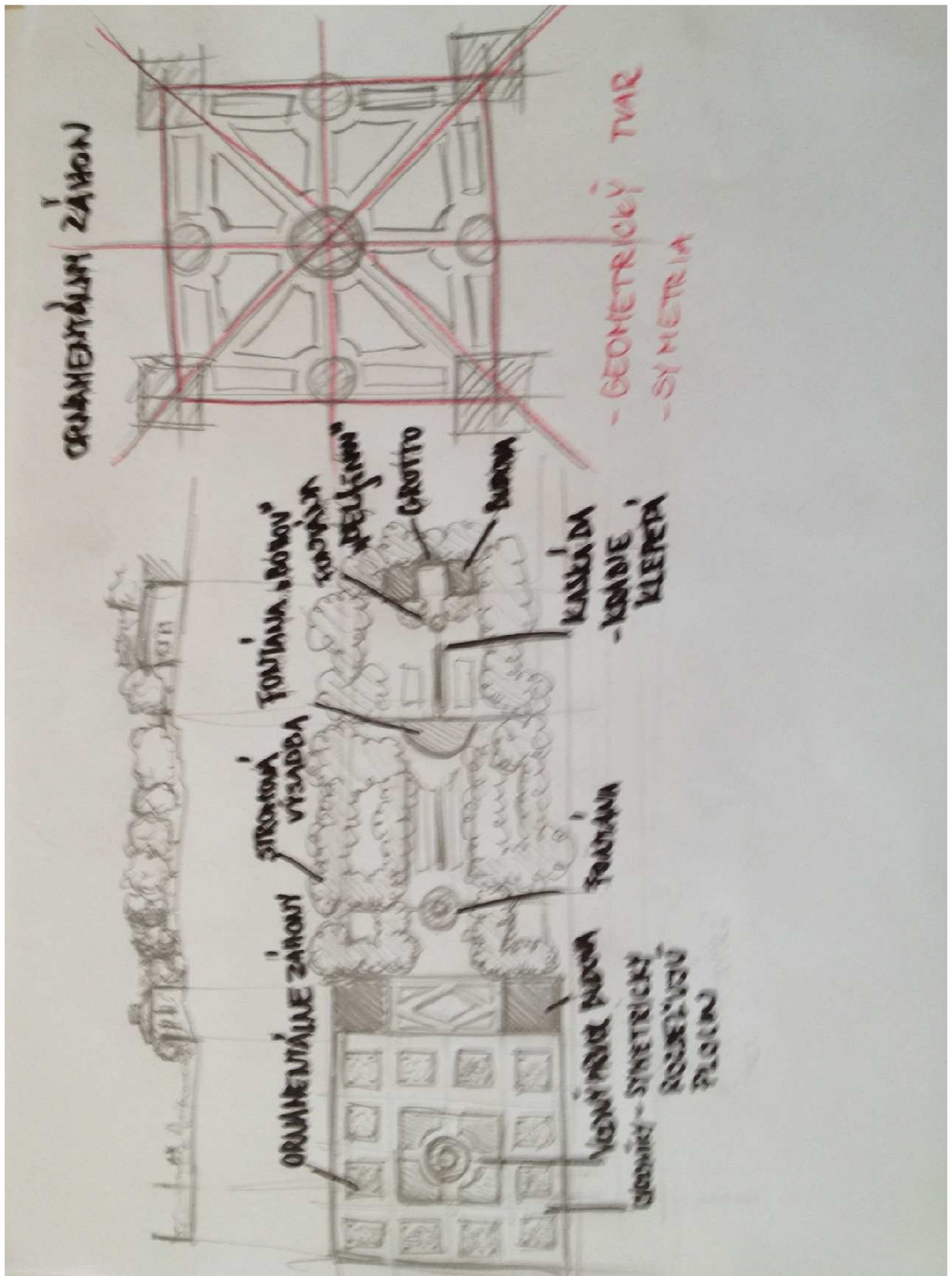
Talianske záhrady majú výhodu v tom, že sú tvorené pri zrode renesancie hlavnými majstrami. Pre samotný národ majú tieto záhrady ako v minulosti veľký význam, tak aj dnes. Preto je istá starostlivosť na vysokej úrovni a podľa zachovalých dokumentov, by sme málokedy vedeli nájsť nejaké veľké rozdiely medzi históriou a súčasnosťou.

Taliani sami o sebe sú národom, ktorý je zameraný skôr na estetiku, preto v Taliansku je toľko umelcov, ľudia majú umenie už od narodenia vštiepené v sebe. Ich záhrady nie sú len estetickéjšie, ale aj pompéznejšie a veľkolepejšie. Ale to je dané tým obdobím, polohou, terénom, kde Taliansko bolo založené na území starovekého Ríma, takže k antike majú veľmi blízko.

obr. 72 ornamentálny záhon

obr. 73 http://farm5.static.flickr.com/4132/5062013816_1ab556113f.jpg

Do Čiech prišla renesancie o pár stoviek rokov neskôr. Začali sa stavať zámky, letné sídla a k nim boli koncipované nové záhrady. Vzhľadom k tomu, že to je prvý umelecký smer, ktorý dáva záhrady do popredia, tak to prenikanie boli celkom pomalé. Aj z toho dôvodu je možné, že na území Čiech je viac barokových záhrad ako renesančných.

Renesancia sa ale u nás prejavovala trošku rozdielne, ako v Taliansku. Zakladali sa síce veľké lovecké obory, ale samotná reprezentatívna časť bola pomerne o dosť menšia ako v Taliansku a menej pompéznejšia. Česká renesancia bola jednoduchšia ako talianska, jednoduchšie ornamenty, menšie plochy, výsadby nedosahovali takých rozmerov, aj čo sa týka sochárstva, tak nenájdeme toľko vodný prvkov a sôch pokope ako v talianskych záhradách.

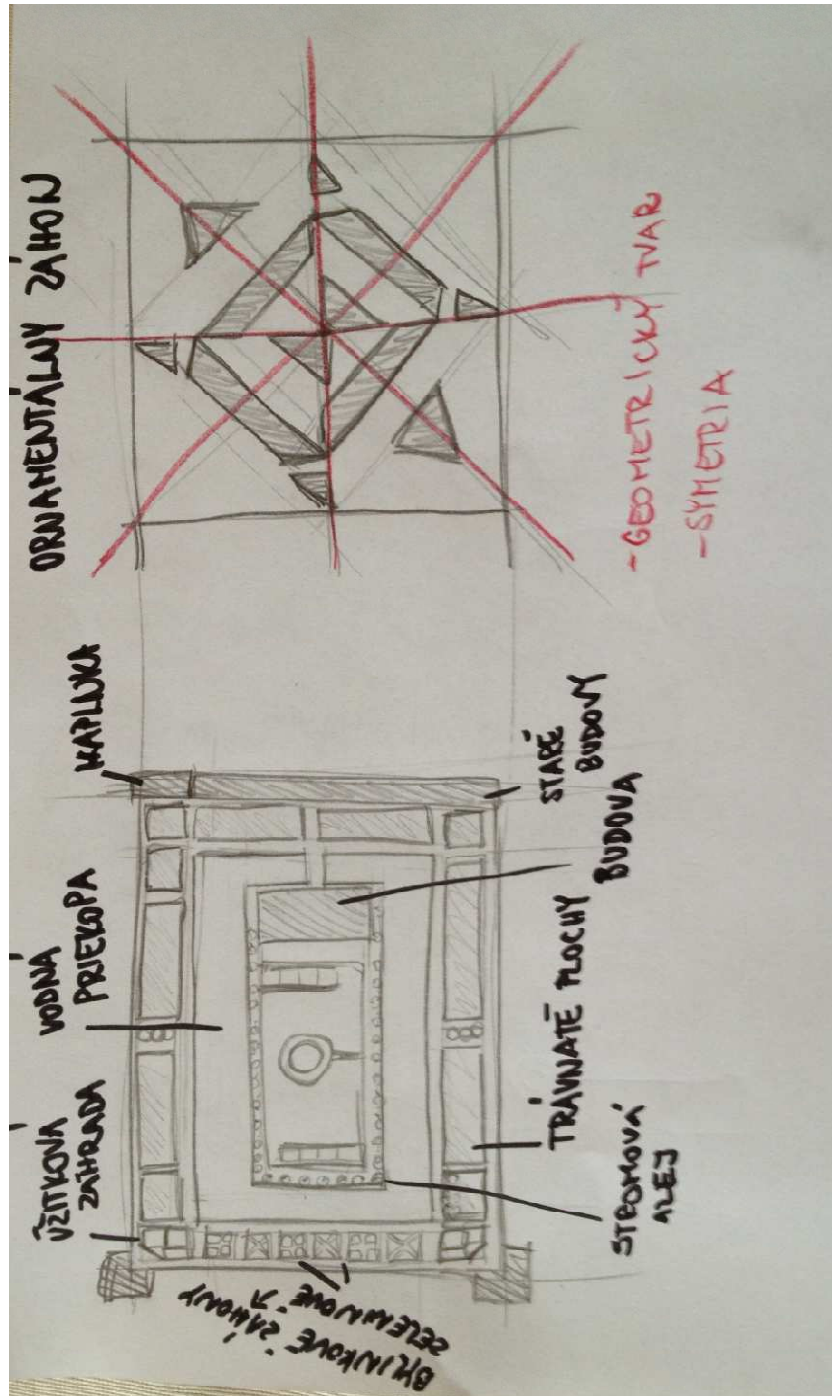
Bolo to dané určite spoločnosťou, ale aj prostredím, polohou a hlavne terénom. V Čechách je chladnejšie podnebie, takže taká rozmanitosť rastlín nemohla byť využívaná ako v Taliansku. Renesancia začala prenikať na územie z juhu a do stredu Čiech, kde prevládajú roviny a malé pahorkatiny. To nedávalo možnosť veľkým terénnym prevýšeniam a tým využívať kaskády, terasové záhrady. Ale aj napriek tomu, sa u nás zachovalo pár renesančných záhrad.

Záhrada pri letohrádku Kratochvíle je jednou z najkrajších zachovaných renesančných záhrad v Čechách, dýcha históriou. Jej symetriu človek vidí hneď pri vstupe do záhrady. Väčšia plocha záhrady je rozdelená na záhony alebo geometrické plochy. Alejová výsadba stromov alebo solitérných stromov tam nedominuje.

V záhrade sú uplatnené dva typy záhonov a to reprezentatívne a úžitkové, kde sa pestuje zelenina a bylinky.

Prírodný vodný prvok je tu neprehliadnuteľný, lebo okolo celého areálu je vodná priekopa, ktorú pri talianskych záhradách nenájdeme.

Svojím decentným vzhľadom a jednoduchosťou nedáva možnosť pri oddychu, úplne sa odčleniť od života za záhradou. Výsadba nie je tak hustá, aby sa tam človek stratil a ponoril len do svojej mysle. Ale na rekreáciu, potešenie oka aj ducha, je táto záhrada ako stvorená.

7. Záver

Pre prácu bolo vybraných šesť renesančných záhrad, pričom tri boli talianske renesančné záhrady a tri renesančné záhrady z Čiech. Záhrady mali odlišne miesta založenia, v rôznych rokoch, v rôznych spoločnostiach. Taliansko je jednou z kolísk umenia v Európe a nájdeme tam nespočetne veľa krásnych historických stavieb, z ktorých môžeme čerpať inšpiráciu ale aj vedomosti. Česká republika je krajinou môjho života, tiež ma nespočetne veľa krásnych historických pamiatok a tým, že spoločnosť tu v minulosti žila iná ako v Taliansku, tak dáva tým historickým stavbám a aj renesančným záhradám z jednej časti iný uhol pohľadu.

Predložená práca rieši renesanciu ako historické obdobie v rámci spoločnosti, v rámci umenia a potom sa zameriava na konkrétne príklady, ktoré sa z daného obdobia zachovali a máme možnosť ich pozorovať.

Vlastná práca je založená na porovnaní dvoch konkrétnych záhrad – talianskej a českej. Ich hlavné rozdiely, ale aj spoločné prvky.

Výsledkom práce je nájdenie rozdielov a ich možné odstránenie v rámci starostlivosti do budúcnosti.

8. Zoznam literatúry

botany.cz. 2007-2012. www.botany.cz. *botany.cz*. [Online] Copyright, 2007-2012. [Citace: 3. 23 2012.] <http://botany.cz/cs/brandys-nad-labem/>.

cs.wikipedia.org. 2011. cs.wikipedia.org. *wikipedia.org*. [Online] Creative Commons, 13. 12 2011. [Citace: 20. 3 2012.] http://cs.wikipedia.org/wiki/Italsk%C3%BD_park.

Doc. Ing. arch. Karel Kibic, DrSc. 1999. *Dějiny architektury III*. Praha : Vydavatelství ČVUT, 1999. ISBN 80-01-01903-9.

Hájek, Václav. 2000. *Architektura - Klíč k architektonickým slohům*. Praha : Grada Publishing, spol. s.r.o., 2000. ISBN 80-7169-722-2.

Heike, Karel. 1984. *České zámecké parky a jejich dřeviny*. Praha : SZN, 1984.
—, **1985.** *Moravské zámecké parky a jejich dřeviny*. Praha : SZN, 1985.

Hoskovec, Ladislav. 2008. <http://botany.cz/cs/kralovska-zahrada/>.
<http://botany.cz/cs/kralovska-zahrada/>. [Online] copyright, 16. 5 2008. [Citace: 21. 3 2012.]
<http://botany.cz/cs/kralovska-zahrada/>.

Ing. arch. Jiří Kupka, Ph. D. 2006. *Zeleň v historii města*. Praha : Nakladatelství ČVUT, 2006. ISBN 80-01-03443-7.

Jan Hendrych, BA., Dip. LA. 2000. *Tvorba krajiny a zahrad III*. Praha : Vydavatelství ČVUT, 2000. ISBN 80-01-02230-7.

jaroska.cz. www.jaroska.cz. <http://www.jaroska.cz/elearning/dk/prezentace.html>. [Online] [Citace: 15. 3 2012.] www.jaroska.cz/elearning/dk/.../renesance/renesancni_socharstvi.ppt.

Kalusok, Michaela. 2004. *Záhradní architektúra*. Brno : Computer Press, 2004.

Kluckert, Ehrenfried. 2005. *Gartenkunst in Europa*. Tandem Verlag : H.F.Ullmann, 2005. 978-3-8331-1044-3.

Muchka, Ivan Prokop. 2001. *Architektura renesanční*. Praha : Správa Pražského hradu a DaDa, a.s., 2001. ISBN 80-86161-37-4.

Novák, Ján. 2009. *Rajské zahrady*. česka televize 1996-2012, 2009.

Novák, PhDr. Milan. www.brandyszamek.cz. *brandyszamek.cz*. [Online] město Brandýs na Labem. [Citace: 3. 25 2012.] <http://www.brandyszamek.cz/zamek-brandys/zamecka-zahrada/>.

Otruba, Ivar. 2003. *Krásy italských zahrad*. Brno : Vydavatelství ERA, 2003. 80-86517-66-7.

—, **2002.** *Záhradní architektura*. Šlapanice : ERA, 2002.

Pacáková-Hoš'tálková, Božena. 2004. *Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha : Libri, 2004.

Pohl, Rudolf. 2006. *Pražský hrad - Procházky s architektem Procházkou.* Praha : vydal Rudolf Pohl nákladem vlastním, 2006. ISBN 80-239-5957-3.

Thacker, Christopher. 1979. *The History of Garden.* Los Angeles : University of California Press, 1979. 978-0-520-05629-9.

www.npu.cz. www.npu.cz. www.npu.cz. [Online] [Citace: 23. 3 2012.]
<http://www.npu.cz/download/1248428045/01-Kratochvile.pdf>.

9. Zoznam obrázkov

obr. 1 spojenie architektúry s prírodou v antike	11
zdroj 1 http://www.isamolepkynazed.cz/gallery/products/middle/1090.jpg	11
obr. 2 Dante Alighieri - hlavný z predstaviteľov humanizmu	12
zdroj 2 http://www.web-books.com/eLibrary/Books/B1/B1550/MAIN/images/image009.jpg	12
obr. 3 antický chrám - dokonalá zrkadlová symetria stavby - inšpirácia renesančných umelcov	14
zdroj 3 http://greekarch.ic.cz/images/chram.jpg	14
obr. 4 <i>dispositio</i> - rozvrh, usporiadanie, osnova	15
zdroj 4 kniha: dejiny architektúry renesance a baroka, Pavel Vlček	15
obr. 5 Leonardo da Vinci, tzv. Vitruviovská figura	16
zdroj 5 http://engel.ic.cz/hledani_pravdy_soubory/image6141.gif	16
obr. 6 Vonkajšia úprava muriva - bosáž (horný riadok), sgrafito (spodný riadok)	17
zdroj 6 kniha: Dejiny architektury, Karel Kibic	17
obr. 7 vzor - renesančná majolika	17
zdroj 7 http://generic.pixmac.com/4/stock-photos-majolica-majolica-mayolica-45753051.jpg	17
obr. 8 drevené táhlo pri klenbe	18
zdroj 8 http://www.rtf.cz/tismice/str_05v.png	18
obr. 9 Valená klenba	18
zdroj 9 http://www.zamek-kratochvile.eu/modules/vykl_slovník/data/images/cs14_big.jpg	18
obr. 10 Arkády - dvojposchodové, pravidelne členené	19
zdroj 10 http://www.sps-ul.cz/lib/exe/fetch.php/galerie_architektury:renesance:39_-_italska_renesance.jpg?w=800&h=604	19
obr. 11 Renesančné okno - oblúk (jednoduché, spojené)	19
zdroj 11 http://www.sps-ul.cz/lib/exe/fetch.php/galerie_architektury:renesance:02_-_renesancni_okna.jpg?w=432&h=600	19
obr. 12 renesančné ornamenty	20
zdroj 12 http://www.satalka.cz/slohy/renesance/ornamenty.jpg	20
obr. 13 Villa Rotonda- Andreo Palladio	21
zdroj 13 http://1.bp.blogspot.com/F1tsfhG97cc/TZkqcDwJjEI/AAAAAAAAAOW/k2PW_ASWV4/s1600/andrea-palladio-villa.jpg	21
obr. 14 Renesančná škola v Bologni	21
zdroj 14 http://rossifocardifusion.com/files/2011/09/bolognauni.jpg	21
obr. 15 Kostol Santa Maria Novella vo Florencii	22
zdroj 15 http://photos.igougo.com/images/p37099-Florence-Santa_Maria_Novella.jpg	22
obr. 16 typická renesančná kašna so sochami postáv, antický vzor	22
zdroj 16 http://www.portalymest.cz/obrazky/renesancni-kasna-na-nadvori.jpg	22
obr. 17 socha Michelangela	23
zdroj 17 http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/1f/Michelangelo's_Pieta_5450_cronpcleaned_edit.jpg/220px-Michelangelo's_Pieta_5450_cronpcleaned_edit.jpg	23
obr. 18 nástenná renesančná maľba - freska - Michelangelo	24
zdroj 18 http://files.klenkovav.webnode.sk/200000023-85e6f86e09/michelangelo_-_fresco_of_the_last_judgement.jpg	24
obr. 19 bosáž	25
zdroj 19 http://uhv.upce.cz/upload/panoch/kapitoly/9/foto/9.01.jpg	25

obr. 20 spojenie prírody a fontánami	26
zdroj 20 http://t3.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQgMn4lJr89kd-5rxsbi8bL57rTxJYRKzzL3fbwggfFLmXgs1b-1cXIR2Yj	26
obr. 21 zbierka rastlÍ - úžitková časť záhrady	27
zdroj 21 http://i.pbase.com/o6/17/342117/1/110059402.JhnEGPd5.IMGP2045.jpg	27
obr. 22 časť typickej renesančnej záhrady	28
zdroj 22 http://templelandscape.typepad.com/.a/6a0133f4434e8c970b0133f5263e67970b-500wi	28
obr. 23 terasové záhrady Lante	29
zdroj 23 http://www.sunsettraveler.com/DNNuke/Portals/0/2007med/401%20Villa%20Lante%20Gargens.JPG	29
obr. 24záhrada Boboli-pôdorys.....	30
zdroj 24 http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/8/80/Boboli_pianta_antica.jpg/430px-Boboli_pianta_antica.jpg	30
obr. 25 hlavná os záhrad Boboli s pohľadom zo záhrady na zámok	30
zdroj 25 http://www.palazzoguadagni.com/imgoffers/giardino_boboli.jpg	30
obr. 26 "zem v oceáne"	31
zdroj 26 http://www.florenceholidays.com/images/firenze-boboli.jpg	31
obr. 27 Grotta - umelecká jaskyňa	32
zdroj 27 http://www.tuscany-by-divino.com/media/flor-boboli-grotto.jpg	32
obr. 28	32
zdroj 28 http://photos.igougo.com/photos/journal/pref/e0381e1c59dd466e8e30779c9bfef7f9.jpg	32
obr. 29	33
zdroj 29 http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/81/Boboli,_isolotto,_andromeda_03.JPG	33
obr. 30 pôdorys záhrady d'Este	33
zdroj 30 http://www.museolibroantico.com/images/mappa_tivoli.jpg	33
obr. 31 pohľad na panoramu mesta z terasovitej záhrady	34
zdroj 31 http://static.panoramio.com/photos/original/8185366.jpg	34
obr. 32 vodné diela.....	34
zdroj 32 http://i.telegraph.co.uk/multimedia/archive/02173/tivoli_2173840i.jpg	34
obr. 33 pravidelná štruktúra s nepravidelnou výsadbou rozrastených solitér.....	35
zdroj 33 http://www.italylimousine.com/_img_sez/107-3-grande-1-rome_villa_d_este.jpg	35
obr. 34	36
zdroj 34 http://static.panoramio.com/photos/original/40106741.jpg	36
obr. 35 Villa d'Este	37
zdroj http://3.bp.blogspot.com/_WB_ylZsXyk4/SRg8QYR3t0I/AAAAAAAAAICU/0GKcEb8RAa8/s1600/IMG_8380.jpg	37
obr. 36 pohľad do záhrady so symetrickým záhonom, stenou s freskami, a výsadbou solitérných stromov.....	37
zdroj 36 http://www.gardenvisit.com/assets/madge/villa_este_como2/original/villa_este_como2_original.jpg	37
obr. 37 pôdorys Villa Lante	38
zdroj 37 http://italypicgallery.com/wp-content/uploads/bagnaia_plan.jpg	38
obr. 38 symetrické zobrazenie renesančných prvkov v záhrade.....	38

zdroj 38	
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/48/Villa_Lante_Jardins.jpg/250px-Villa_Lante_Jardins.jpg	38
obr. 39 vodné prvky - kaskády	39
zdroj 39 http://cache2.artprintimages.com/lrg/22/2271/QYQZD00Z.jpg	39
obr. 40 ornamentálna výsadba s vodným prvkom zdroj 40	
http://4.bp.blogspot.com/_RkNdvMY_IIY/TLoBIvpJGeI/AAAAAAAAAB6U/KAPmWVHNKWg/s1600/IMG_4080_1.JPG	39
obr. 41 vodná kaskáda	40
zdroj 41 http://bigblogger.lidovky.cz/blog/7697/244724/14.jpg	40
obr. 42 grotto	40
zdroj 42 http://media-cdn.tripadvisor.com/media/photo-s/01/48/ca/cc/fontana-del-diluvio.jpg	40
obr. 43 kaskádova kašna s broderiou	41
zdroj 43	
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/ce/Jardins_da_Villa_Lante_em_Bagnaia1.jpg	41
obr. 44 pôvodný pôdorys Kráľovských záhrad	41
zdroj 44 kniha Pražský hrad - Procházky s architektom Procházkou	41
obr. 45 Míčovna - fresky	42
zdroj 45 Romana Matějčková	42
obr. 46 lipová alej	43
zdroj 46 Romana Matějčková	43
obr. 47 Kráľovský letohrádok, ornamentálna záhrada so spievajúcou fontánou	43
zdroj 47 Romana Matějčková	43
obr. 48 Spievajúca fontána	44
zdroj 48 Romana Matějčková	44
obr. 49 panorama Kráľovskej záhrady	45
zdroj 49 Romana Matějčková	45
obr. 50 letničkový ornamentálny záhon, kamenná fontána, stomová alej	45
zdroj 50 http://www.vyletnik.cz/images/vylet/uzivatele/michellin/zahrady_prazskeho_hradu-8de.jpg	45
obr. 51 stálezelené stromy a kríky - kompozícia farieb	46
obr. 52 kompozícia stálezelených stromov a listnatých, voľná výsadba	46
zdroj 51 Romana Matějčková	46
zdroj 52 Romana Matějčková	46
obr. 53 ornamentálny záhon - jar	obr. 54 ornamentálny záhon
- leto	46
zdroj 53 Romana Matějčková	zdroj 54 Romana
Matějčková	46
obr. 55 ornamentálny záhon - jar	obr. 56 ornamentálny záhon
- leto	47
zdroj 55 Romana Matějčková	zdroj 56 Romana
Matějčková	47
obr. 57 zámek Brandýs nad Labem a časť zámockej záhrady	47
zdroj 57 http://www.portalymest.cz/obrazky/zamek-brandys-nad-labem-8.jpg	47
obr. 58 Alej	48
zdroj 58 Romana Matějčková	48
obr. 59 Alej-leto	48
zdroj 59 http://botany.cz/cs/brandys-nad-labem/	48

obr. 60	obr. 61 vedľajšia os	49	
zdroj 60 Romana Matějčková	zdroj 61 Romana Matějčková.....	49	
obr. 62 reprezentatívna časť - leto	obr. 63 reprezentatívna časť - jar	49	
zdroj	62 http://img7.rajce.idnes.cz/d0703/5/5275/5275531_e659351df6e6f4e9b8fe132abeaab62f/images/IMG_8353_Brandys_nad_Labem-zamecka_zahrada.jpg	49	
obr. 64	renesančný park s detským ihriskom.....	50	
zdroj 63 Romana Matějčková.....		50	
obr. 65	areál Kratochvíle z vtácej perspektivy	50	
zdroj 64	http://www.zamky-hrady.cz/1/img/kratochvile_let.jpg	50	
obr. 66	bylinková záhrada.....	51	
zdroj 65	http://itras.cz/fotogalerie/zamek-kratochvile/velke/kratochvile-014.jpg	51	
obr. 67	51	
zdroj 66	http://www.nase-pamatky.cz/pic/galerie/24.jpg	51	
obr. 68	alejova výsadba stromov	obr. 69 typické ornamentálne záhony	52
zdroj 67	1 http://img1.ceskatelevize.cz/program/porady/10213421496/foto09/409236100211001_06.jpg	52	
zdroj 68	http://img1.ceskatelevize.cz/program/porady/10213421496/foto09/409236100211001_05.jpg	52	
obr. 70	pravidelný pôdorys	obr. 71	52
zdroj 69:	://www.npu.cz/download/1248428045/01-Kratochvile.pdf	52	
zdroj 70	http://itras.cz/fotogalerie/zamek-kratochvile/velke/kratochvile-011.jpg	52	
obr. 72	ornamentálny záhon.....	54	
obr. 73	http://farm5.static.flickr.com/4132/5062013816_1ab556113f.jpg	54	